

บทที่ 4

นโยบายและทิศทางการปกครองของคณะรัฐบาล

ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2519

การที่จะกล่าวถึงนโยบายและทิศทางการปกครองของคณะรัฐบาลว่ามีแนวโน้มไปในทางใด จะเห็นได้ว่าการเมืองไทยหรือประชาธิปไตยของไทยแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางการเมืองของแต่ละช่วงเวลาตลอดมา ซึ่งนับเป็นรูปแบบหลักของการเมืองไทย การเมืองของไทยนั้นยังถูกกำหนดโดยสถานการณ์เป็นสำคัญ ระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เป้าหมายหรือหลักการประชาธิปไตยของไทยยังสับสน ยังหาจุดยืนที่แน่นอนยังไม่ได้ และยังไม่มีการยอมรับร่วมกันในกลุ่มคนที่มีบทบาททางการเมือง ความล้มเหลวหรือการไม่มีประสิทธิภาพของกระบวนการประชาธิปไตยก็จะทำให้เกิดการค้นคว้าหาเป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยของไทยมากขึ้นหรือกว้างขวางขึ้น ประชาชนทั่วไปและชนชั้นนำจะสนใจเป้าหมายและหลักการประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้เกิดการโต้แย้งทางความคิด โดยเฉพาะในหมู่ของพวกปัญญาชนและนักวิชาการ ส่วนประชาชนทั่วไปก็ยังคงไม่สนใจต่อประเด็นนี้เช่นเดิม ด้วยไม่ได้ผลประโยชน์ที่เด่นชัดแก่ตนเอง

รูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตยที่ประชาชนชาวไทยและชนชั้นนำของไทยยอมรับนั้นคือ การมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง ซึ่งนับเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองที่ใช้เป็นประเด็นในการต่อสู้กันในหมู่ชนชั้นนำและระหว่างชนชั้นนำกับประชาชน โดยเฉพาะฝ่ายทหารและข้าราชการประจำ และนักการเมืองกับผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจนำขึ้นมาต่อสู้กัน เพื่อจะทำให้สัญลักษณ์ทั้งสี่นี้เกิดประโยชน์แก่คนมากที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงการเมืองหรือประชาธิปไตยของไทยนั้น จะเห็นว่าการเมืองไทยไม่มีทิศทางที่แน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ จึงทำให้ประชาธิปไตยที่ถูกกล่าวถึงเป็นเพียงรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตยเท่านั้น จึงทำให้ประชาธิปไตยกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองที่ทุกคนจะต้องยอมรับ ไม่ว่าจะ เป็นกองทัพ กลุ่มผลประโยชน์ นักธุรกิจ

จนแม้กระทั่งคอมมิวนิสต์ก็พูดถึงการต้องเป็นประชาธิปไตย¹ เมื่อกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมาย และผลประโยชน์ต่างกันแต่พูดถึงประชาธิปไตยเหมือนกัน นั้นย่อมหมายความว่า เป้าหมาย ของประชาธิปไตยของกลุ่มต่าง ๆ นั้นย่อมแตกต่างกัน ความแตกต่างในเรื่องเป้าหมายและ หลักการของประชาธิปไตยของกลุ่มต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่มีสิ่งที่เหมือนกัน คือรูปแบบและกระบวนการของประชาธิปไตยที่ยอมรับว่า การมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรค การเมืองและการเลือกตั้ง เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเป็นประชาธิปไตย แต่เป้าหมายหรือ หลักการของประชาธิปไตยนั้นแต่ละฝ่ายเห็นต่างกัน สภาพการณ์เช่นนี้ รูปแบบหรือกระบวนการ ของประชาธิปไตย จึงเปรียบเทียบเสมือนเวทีหรือเครื่องมือที่แต่ละฝ่ายใช้เพื่อให้นบรรลุ เป้าหมาย นักการเมืองจึงพยายาม เน้นความสำคัญของรูปแบบหรือกระบวนการประชาธิปไตย เพราะถ้าปราศจากรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตย คนก็จะหมดเวทีหรือเครื่องมือ ที่จะใช้เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายที่คนต้องการทางการเมือง เช่น ถ้าทหารใช้กำลังเข้ายึด อำนาจการปกครอง บรรดาพรรคการเมืองก็จะหมดทางที่จะเข้ามาบริหารทางการเมืองได้ ดังนั้นพรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องสร้างภาพของรูปแบบของประชาธิปไตย เช่น รัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้งให้มีความสำคัญให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะให้เข้าใจ ว่าประชาชนต้องการและวางแผนสถาบันทางการเมืองเหล่านั้น สิ่งหนึ่งที่เราจะต้องยอมรับคือ ในรอบกว่า 50 ปีมานี้ บรรดานักการเมือง บัณฑิตาชน นักวิชาการ ฯลฯ ประสบความสำเร็จ มากขึ้นตลอดเวลาในการที่จะทำให้ประชาชนโดยเฉพาะกองทัพและข้าราชการเห็นว่า รูปแบบ ของประชาธิปไตยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเป็นประชาธิปไตย ซึ่งความสำเร็จในการสร้าง ภาพและการยอมรับรูปแบบนี้ทำให้กองทัพหรือผู้ที่คิดจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบของประชาธิปไตยนี้ มีความกังวลใจที่จะกระทำมากขึ้น ดังจะ เห็น ได้จากการกล่าวถึงการยึดอำนาจการปกครอง ของกองทัพเสมอ ในปัจจุบัน ว่าภายหลังจากการยึดอำนาจแล้วจะสามารถสร้างการยอมรับจาก ประชาชนได้หรือไม่ คำถามนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าประชาชนเห็นชอบกับการที่จะต้องมีรัฐ ธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่มาทำลายสิ่ง เหล่านี้ย่อมจะได้รับการปฏิเสธจากประชาชน

¹ กนก วงษ์ตระหง่าน, "การเมืองในระบอบประชาธิปไตย," (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 278-282.

ในด้านกลับกัน ถึงแม้ว่าการสร้างการยอมรับจากประชาชนในเรื่องรูปแบบของประชาธิปไตยจะสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะให้กองทัพเห็นว่า ประชาชนต้องการรูปแบบของประชาธิปไตย แต่การยอมรับนี้ในตัวเองจะไม่มีที่ยืนตลอดไป ถ้ารูปแบบนั้นไม่สามารถให้ประโยชน์ที่ชัดเจนแก่ประชาชนในที่สุดได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นการสงสัยในนัยสำคัญของรูปแบบของประชาธิปไตยก็จะเกิดขึ้น และการกล่าวถึงเป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยก็จะมีควมสำคัญมากขึ้นดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ แนวโน้มการให้ความสำคัญกับเป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยนี้ ย่อมสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก รูปแบบของประชาธิปไตยได้

ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงอยู่ที่ความไม่สามารถที่จะทำให้เป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและมั่นคง ในบางช่วงเป้าหมายของประชาธิปไตยอาจจะเกิดขึ้นบ้างแล้วก็หายไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ประชาธิปไตยของไทยติดอยู่กับรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตยคือ ติดกับการมีรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้งเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากมีการพยายามแก้ไขรูปแบบ โครงสร้างหรือลักษณะของสถาบันทางการเมืองเหล่านี้อยู่เสมอและในการแก้ไขรูปแบบของประชาธิปไตยเหล่านี้แต่ละครั้ง มักจะเปิดโอกาสให้กลุ่มการเมืองบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้ประโยชน์มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง จึงทำให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เป็นการแก้ไขเพื่อสนองตอบผลประโยชน์ของชนชั้นนำต่าง ๆ เป็นสำคัญ โดยไม่ได้ให้ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นบรรทัดฐานในการแก้ไขสิ่งเหล่านั้น ทุกครั้งที่มีการแก้ไขแต่ละกลุ่มมักจะอ้างผลประโยชน์ของประชาชน เป็นสาเหตุหลักของการแก้ไขเสมอ ขณะที่ในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

ดังนั้น การที่ทหารหรือคนจำนวนหนึ่งวิจารณ์ถึงความล้มเหลวของรัฐสภา พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง หรือการที่นักการเมือง นักวิชาการวิจารณ์ความต้องการเป็นเผด็จการของทหารหรือคนบางคน จึงเป็นการวิจารณ์เพียงบางด้านของปัญหาหรืออุปสรรคของประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ไม่ใช่เป็นการชี้ถึงแก่นของปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้เพราะเป็นการมองปัญหาเฉพาะด้านของแต่ละกลุ่มที่มีผลประโยชน์ที่ต่างกันและยังขัดกันอีกด้วย ซึ่งข้อวิจารณ์ประเภทนี้ย่อมไม่สามารถที่จะให้ทางออกต่อการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงได้

แต่จะให้เพียงประชาธิปไตยของคนบางกลุ่มเท่านั้น เพราะฉะนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยของไทยที่สำคัญที่สุดคือ การไม่มีเป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยร่วมกันของคนไทย แต่กลับยึดติดกับรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญ จึงทำให้ประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โดยไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและแน่นอน

ทิศทางการปกครองของคณะรัฐบาลไทยในช่วงปี 2516-2519

ระบบ เศรษฐกิจและสังคม ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านโครงสร้างและหน้าที่ ส่งผลให้สังคมมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น ภายใต้สภาพของสังคม เช่นนี้ จะทำให้การดำเนินงานการแก้ไข้ปัญหา ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกัน นั่นหมายความว่าผู้มีอำนาจเพียงกลุ่มเดียว ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายแล้ว ย่อมไม่สามารถจะแก้ไข้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้สำเร็จ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้มีอำนาจก็ไม่สามารถรักษาอำนาจของตนได้ ดังนั้นประชาธิปไตยของไทยในอนาคตจะไม่ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำเพียงกลุ่มเดียวเช่นที่เคยถูกผูกขาดโดยฝ่ายทหาร แต่จะมีชนชั้นนำในด้านอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองมากขึ้น นักวิชาการปัญญาชนหรือผู้ชำนาญการ จะมีบทบาทในการใช้วิชาการและเทคโนโลยีมากขึ้นในการช่วยแก้ไข้ปัญหาของประเทศ ศูนย์กลางของอำนาจทางการเมืองของไทยในอนาคต จะมีชนชั้นนำหลายกลุ่มมากขึ้นเข้ามามีส่วนแบ่งในอำนาจนั้น อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยของไทยยังคงเป็นเรื่องของชนชั้นนำอยู่ดี โดยเฉพาะชนชั้นนำทางกำลัง เศรษฐกิจและวิทยาการ²

บทบาทของชนชั้นนำในระบอบประชาธิปไตยของไทย ยังคงขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นสิ่งสำคัญ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในหมู่ชนชั้นนำยังคงเป็นด้านหลักของบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำ คือมีการแลกเปลี่ยนทางคุณค่าซึ่งยังคงเป็นวิธีการของชนชั้นนำทางการเมือง ดังนั้นการย้ายสังกัดกลุ่มชนชั้นนำ เช่น การย้ายพรรคการเมือง การปรับคณะรัฐมนตรี การ

² สุชุม นवलสกุล, "กลุ่มผลประโยชน์," การเมืองการปกครองไทย ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, หน้า 286.

โยกย้ายตำแหน่งในกองทัพและระบบราชการ ยังคงมีต่อไป เพื่อประสานประโยชน์และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเผชิญหน้าและความแตกแยกระหว่างชนชั้นนำ กล่าวคือชนชั้นนำพยายามที่จะหาทางออกในการแลกเปลี่ยนทางคุณค่า เพื่อรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองของชนชั้นนำทั้งหมด เพราะชนชั้นนำต่างตระหนักดีว่าความขัดแย้งทางผลประโยชน์ของตนนั้นไม่สามารถจะประนีประนอมได้ และจะเป็นการทำลายผลประโยชน์ของชนชั้นนำ ซึ่งชนชั้นนำจะหาทางออกที่ยุ่ยยากและซับซ้อน เร้นลับและดูเดียดมากขึ้น กล่าวคือจะมีการใช้เงิน อุปกรณ์ข่าวสาร เทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหาร ฯลฯ นั้นหมายความว่า การค่อทางการเมืองของไทยในอนาคต จะไม่มีลักษณะตรงไปตรงมา ง่ายและเปิดเผยอีกแล้ว นั่นคือการเมืองในยุคต่อไป จะใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มากขึ้นและใช้วิธีการที่ซับซ้อน ซึ่งจะทำให้สถานการณ์ทางการเมือง ยุ่ยยากซับซ้อน หาเป้าหมายและหลักการของประชาธิปไตยในอนาคตไม่ได้

ส่วนบทบาททางการเมืองของประชาชนทั่วไป จะมีมากขึ้น แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่จะมีนัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจหรือการใช้อำนาจของรัฐ ทั้งนี้เพราะความเจริญเติบโตทางสังคมและ เศรษฐกิจส่วนรวมมีผลกระทบต่อประชาชนและจะผลักดันให้ประชาชน เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ประชาชนจะมีการรวมเป็นกลุ่มตามผลประโยชน์ และกลุ่มเหล่านี้จะมีบทบาทในลักษณะของกลุ่มพลัง (pressure group) ซึ่งจะติดตามนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐ เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มคนเท่านั้น ซึ่งบทบาทด้านนี้ของประชาชนจะช่วยเสริมให้พวกเขาตระหนักถึงความสำคัญของการมีเสรีภาพทางการเมืองในการที่จะแสดงออก³ ส่วนนักวิชาการหรือปัญญาชน ตลอดจนนิสิตนักศึกษาและสื่อมวลชนจะมีบทบาทในการรักษาผลประโยชน์โดยส่วนรวม (public interest) ของสังคมมากขึ้น กลุ่มพลังเหล่านี้จะเจริญเติบโตมากขึ้น ชนชั้นนำจำนวนไม่น้อยจะเห็นว่า การรวมกลุ่มประเภทนี้เป็นการสร้างความวุ่นวาย เป็นการไม่เคารพกฎหมาย ไม่รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ ชนชั้นนำจะพยายามคัดค้านและขัดขวางการรวมกลุ่มและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนั้นกลุ่มพลังประชาชนจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและการทำลายของชนชั้นผู้นำ หรืออาจจะถูกชนชั้นนำรวมไปอยู่ในอาณัติของชนชั้นนำและตก เป็น เครื่องมือของชนชั้นนำ กลุ่ม

³ กนก วงษ์ตระหง่าน, เรื่องเดิม, หน้า 288.

หลังดังกล่าวจะขยายและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะมีฐานอำนาจคอยสนับสนุน ส่วนกลุ่มพลังประชาชนที่เป็นอิสระจะเจริญเติบโตได้น้อยกว่าและไม่มีฐานอำนาจรองรับ จากสภาพการณ์ทำให้มองเห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งประชาชนก็จะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองโดยชนชั้นนำมากขึ้นเช่นกัน

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ทิศทางการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยในอนาคตก็คงจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันมากนัก กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงยังคงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ชนชั้นนำเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะชนชั้นนำที่มีอำนาจทางกำลัง (ทหารและข้าราชการ) เศรษฐกิจ (นายทุน) ซึ่งรูปแบบ (pattern) ของการเมืองนี้ยังคงจะเป็นด้านหลักของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยในอนาคต ปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองก็ต้องอาศัยคนจากหลายวงการให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาของประเทศ นั่นหมายความว่าประชาธิปไตยหรือการเมืองไทยยังเป็น เรื่องของชนชั้นนำอยู่นั่นเอง

ปัญหาที่เกี่ยวกับแนวคิดในเรื่องประชาธิปไตยของไทยนั้น จะเห็นว่าแนวคิดของชนชั้นนำกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบอบประชาธิปไตยมาตลอด เป็นแนวคิดที่ไม่มีระบบระเบียบ มีความเห็นว่า ถ้ากล่าวถึงประชาธิปไตยก็มักนำลักษณะบางประการของประชาธิปไตยขึ้นมาให้ความสำคัญ เช่น เรื่องสิทธิและเสรีภาพ เรื่องการเลือกตั้งและเรื่องรัฐสภา เป็นต้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับลักษณะอื่น ๆ ของประชาธิปไตย ดังนั้น ชนชั้นนำหรือประชาชนจึงมองประชาธิปไตยด้วยสายตาที่ต่างกัน คือคนกลุ่มหนึ่งอาจเห็นว่าลักษณะของประชาธิปไตย คือถ้ามีการเลือกตั้งก็นับว่าเป็นประชาธิปไตยแล้ว แต่สำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเห็นว่า การเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลเข้ามากุมอำนาจทางการเมืองได้ ซึ่งไม่ทำให้เกิดประชาธิปไตยขึ้นอย่างใด จากแนวความคิดเรื่องประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน จึงทำให้กลุ่มต่าง ๆ นำขึ้นมาต่อสู้หรือโต้แย้งกัน และไม่สามารรถหาข้อยุติได้ เพราะแต่ละกลุ่มเน้นประชาธิปไตยกันคนละประเด็น ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้ ท้ายสุดจึงต้องตัดสินว่าประชาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองขณะนั้น ก็จะจัดประชาธิปไตยให้เป็นไปตามแนวความคิดของคน ซึ่งไม่สามารถจะมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบได้ ดังนั้นประชาธิปไตยของไทยเท่าที่ผ่านมา จะมีลักษณะไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ประชาธิปไตยที่ครบถ้วนย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ครบเท่าที่กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ยังมีความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในลักษณะที่แตกต่างกันและต่างก็ไม่สามารถประนีประนอมเข้าหากันได้ ดังนั้นในการสร้างและพัฒนา

ประชาธิปไตย จึงจำเป็นต้องมีภาพของประชาธิปไตยทั้งสองมิติคือ มิติของเป้าหมายหรือหลักการและมิติของรูปแบบหรือกระบวนการ⁴ และสามารถจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับสภาพและเงื่อนไขที่เป็นจริงของสังคมและคนไทย เพื่อที่จะได้ทราบถึงคุณสมบัติบางประการของประชาธิปไตยในแต่ละมิติ อาจจะต้องยอมที่จะขาดไปบ้าง เพื่อแลกกับคุณสมบัติอื่น ๆ ที่สำคัญกว่าคงอยู่ คือคำนวณถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมในการพัฒนาประชาธิปไตย การสร้างประชาธิปไตยไม่ใช่การสร้างตามแบบทฤษฎีหรืออุดมคติ การจะสร้างประชาธิปไตยให้สำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับ การเข้าใจสภาพและเงื่อนไขที่เป็นจริงของสังคมและคนไทย มิใช่ติดอยู่ที่รูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตย เพราะถ้ายังติดข้องอยู่ในรูปแบบหรือกระบวนการประชาธิปไตยแล้ว การเมืองไทยก็คงจะอยู่ในสภาพที่ไร้ทิศทาง เช่น เดิม

อีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวถึงในการสร้างประชาธิปไตยคือ การอาศัยหรือขึ้นอยู่กับตัวบุคคล โดยเฉพาะผู้นำแต่เพียงผู้เดียวนั้นไม่ได้ การเมืองไทยในอดีตที่ผ่านมาถูกกำหนดโดยอาศัยตัวบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะในการแลกเปลี่ยนคุณค่าในแต่ละสถานการณ์แล้วแต่ถูกกำหนดโดยตัวบุคคลทั้งสิ้น และจากความจริงที่ผ่านมาชี้ชัดว่า ตัวบุคคลไม่สามารถเป็นหลักประกันของความถูกต้องและต่อเนื่องได้ ดังนั้นในการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตย ต้องอาศัยความคิด เห็นหรือหลักการ เป็นพื้นฐานเบื้องต้น และให้ความคิดหรือหลักการนั้น เป็นตัวนำทางที่บุคคลจะต้องยึด เป็นแนวทางปฏิบัติในทางการเมืองของตน นั่นคือจะต้องใช้แนวความคิดหรือหลักการเป็นตัวกำหนด เป้าหมายและทิศทาง เพื่อช่วยให้แน่ใจว่า ในแต่ละช่วงเวลานั้นเราเข้าไปใกล้เป้าหมายของประชาธิปไตยเพียงใดและยังสามารถช่วยประเมิณปัญหาและอุปสรรคของการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตย ได้ตลอดเวลาด้วย และที่สำคัญที่สุดแนวความคิดหรือหลักการนี้จะ เป็นกติกาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ยึด เป็นแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกัน เพื่อระงับความขัดแย้งอันจะ เกิดจากความ ไม่ชัดเจน ในกติกากลาง

⁴ กนก วงษ์ตระหง่าน, เรื่องเดิม, หน้า 292.

นโยบายทางการเมืองของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้ร่างขึ้นตามแนวเสรีนิยมคลาสสิก โดยกำหนดโครงสร้างการปกครองออกมาในรูปที่รัฐสภามี 2 สภา คือสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา วุฒิสมาชิก นั้น เดิมทีบัญญัติให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง แต่ภายหลังได้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเปลี่ยนมาให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแทน และวุฒิสภามีอำนาจน้อยกว่าวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่เคยมีมา นั่นคือไม่มีสิทธิเสนอกฎหมาย มีเพียงอำนาจกลั่นกรองกฎหมายโดยมีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายของสภาผู้แทนราษฎรได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น ส่วนอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารมีเพียงสิทธิในการตั้งกระทู้ถาม เท่านั้น

ส่วนคณะรัฐมนตรีบัญญัติว่า นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนรัฐมนตรีอื่น ๆ อย่างน้อยครึ่งหนึ่งต้องเป็นสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจและประกอบกิจการค้าไม่ได้

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีสาระที่ก้าวหน้ากว่าฉบับอื่น ๆ โดยการบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และมีบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ว่า ในกรณีที่ไม่มีพระราชโอรสสืบสันตติวงศ์ รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้ ภายหลังจากสภานิติบัญญัติจัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2517 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด 238 มาตรา มีเนื้อหาสาระมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด เมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ที่เคยมีมา โครงสร้างสถาบันต่าง ๆ ทางการเมือง เช่นระบบการเลือกตั้ง พรรคการเมือง รัฐสภาและสัมพันธ์ภาพทางอำนาจระหว่างสถาบันนิติบัญญัติกับสถาบันบริหารที่ดำเนินตามหลักการควบคุมตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ได้ถูกนำมาใช้ในระบบการเมืองไทยอีกวาระหนึ่ง การฟื้นฟูระบบกลไกการเมืองดังกล่าว เท่ากับเป็นการปรับกระแสนอำนาจฝ่ายเอกชนให้มีเอกภาพยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการนำเข้าสู่วิถีการเมืองแบบมวลชนมากขึ้น⁵ ทั้งนี้เพราะการแข่งขันเข้าสมัครรับเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับการช่วงชิง

⁵ เซาวนะ ไครมาศ, "ความขัดแย้งจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 : แนวโน้มพัฒนาการสถาบันรัฐธรรมนูญไทย," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530, หน้า 79.

อำนาจทางการเมือง เป็นที่ปรากฏให้เห็นว่ามี การเข้าสมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวนมาก ผู้นำพรรคได้ผลักดัน เปลี่ยนหมุนเวียน เข้าบริหารประเทศตามวิถีทางรัฐสภา

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกได้มีขึ้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด 42 พรรค จำนวนผู้สมัคร 2,199 คน มีพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง 22 พรรค พรรคที่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดคือ พรรคประชาธิปัตย์ได้ 72 ที่นั่ง แต่ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ เพราะยังมีเสียงน้อยกว่าเสียงของพรรคฝ่ายค้านรวมกัน ในที่สุดพรรคประชาธิปัตย์ได้ร่วมกับพรรค เกษตรสังคม จัดตั้งรัฐบาล โดยมีคะแนนเสียงเพียง 91 เสียง ขาดอีก 44 เสียงจึงจะเกินครึ่ง ได้จัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้พร้อมคณะรัฐมนตรีมีรายชื่อดังต่อไปนี้⁷

1. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
2. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
3. นายบุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์ เป็นนายกรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
4. พลเอกทวีช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
5. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
6. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ

⁶ หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มีการเลือกตั้งสำคัญ 2 ครั้ง ใน พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2519 พรรคการเมืองได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสม เข้าบริหารประเทศ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามเงื่อนไขในมาตรา 177.

⁷ วิเทศกรณีย์, "สารคดีประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยตั้งแต่ ร.ศ. 130 จนถึงยุคปัจจุบัน," เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมการพิมพ์, 2518), หน้า 1237-1239.

7. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
8. นายสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
9. นายคำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
10. พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
11. นายเทียน ไชยนันท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
12. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
13. นายคล้าย ละอองมณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
14. นายนิธิพัฒน์ ชาลีจันทร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
15. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
16. พลเรือเอกถวิล รายนานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
17. พลอากาศโท อูสาห์ ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
18. นายประมุต บุรณศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
19. นายเล็ก นานา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
20. นายไกรสร ดันดีหงส์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรสหกรณ์
21. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
22. นายแผน ศิริเวชภัณฑ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์
23. นายอุทัย ทิมพ์ใจชน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
24. นายสมศาสตร์ รัตนศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
25. นายประเทือง คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
26. นายธรรมบุญ เทียนเงิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
27. นายสมบุญ ศิริธร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
28. นายสันต์ เทพมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
29. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
30. นายทุนทอง ภูผิวเดือน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2518 ครั้นถึงวันที่ 6 มีนาคม 2518 รัฐบาลภายใต้การนำของนายทศบาล ปราโมช ได้ขอ ถอนนโยบายและขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. คำเนิมนโยบายทางการเมืองโดยยึดมั่นในวิถีทางแห่งการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้เป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน เคารพและปกป้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และจะยึดชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมพลังแห่งความสามัคคี และความเป็น ปึกแผ่นภายในประเทศ

2. เสริมสร้างกองทัพของชาติให้มีกำลังอำนาจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตาม กำลังเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ ปรับปรุงสวัสดิการ บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและขวัญของทหารให้สูงอยู่เสมอ และส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศ

3. คำเนิมนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างอิสระโดยคำนึงถึง ประโยชน์ที่แท้จริงของประเทศไทย จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือ หรือเข้าไปพัวพันในการดำเนิน นโยบายของประเทศใด ๆ เป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับประเทศไทย โดย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจ ทั้งจะดำเนินนโยบายทุก วิถีทางเพื่อปรับปรุงสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาค เอเชียที่ยังขาดติดต่อกันให้เข้าสู่สภาพปกติ โดยอาศัยหลักแห่งความเสมอภาค และเคารพในบูรณภาพซึ่งกันและกัน

นโยบายทางเศรษฐกิจ

4. ทำการปฏิรูป เศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ความ เติบโตก้าวหน้าในฐานทาง เศรษฐกิจของบุคคลลดน้อยลง โดยจะใช้ระบบ เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล แต่รัฐจะต้อง เข้าแทรกแซงจัดระเบียบ เศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม จำกัดการผูกขาดตัดตอนในทาง เศรษฐกิจโดยเอกชน ไม่ว่า จะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อม กับทั้งยังคึงราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชน พัฒนาการส่งออก ทั้งประเทศที่ทำการค้าโดยรัฐให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ส่งเสริมการค้าภายในให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และจะต้องป้องกันผลประโยชน์ของผู้บริโภคโดยจะให้มีกฎหมายจัดระเบียบทางการค้าและกฎหมายคุ้มครอง

ผลประโยชน์ของผู้บริโภค

5. คำเนิการให้เกษตรกรมีรายได้อู่งขึ้น โดยเฉพาะจะทำการปฏิรูปที่ดินโดยริบคว่น และจะจำกัดสิทธิในการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกร จะได้มีกรรมสิทธิ์และสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบการกสิกรรมโดยทั่วถึง จะให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและจะให้เกษตรกรร่วมกันในการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตตามระบบสหกรณ์ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เกษตรกรให้เป็นปึกแผ่นยิ่งขึ้น ทั้งคำเนิการให้เกษตรกรได้จำหน่ายผลผลิตของคนในราคาที่เป็นธรรม ส่งเสริมการประมง การปศุสัตว์ ให้ขยายตัวจนเงินสินค้าส่งออกอนุรักษ์และพัฒนาป่าให้เหมาะสมแก่จำนวนประชากรของประเทศ ขยายงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อช่วยให้เกษตรกรได้รับสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยอย่างต่ำทั่วถึง

6. ส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เจริญกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในประเทศ และอุตสาหกรรมที่ส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังต่างประเทศ และริบคำเนิการให้อุตสาหกรรมกระจายไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อจะได้เป็นแหล่งงานสำหรับประชากรเพิ่มขึ้น บังคับและควบคุมมิให้เกิดภาวะสิ่งแวดลอมเป็นพิษ คำเนิการให้รัฐเป็นผู้ประกอบกิจการสาธารณูปโภคและกิจการอื่นที่เห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชาชนและในการพัฒนาทรัพยากรบางอย่างที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ คำเนิการโดยรัฐวิสาหกิจหรือโดยธุรกิจร่วมกับเอกชนในด้านแรงงานรัฐบาลนี้จะช่วยให้ฝ่ายแรงงานได้รับค่าจ้างและการปฏิบัติจากนายจ้างอย่างเป็นธรรม และจะสนับสนุนให้ฝ่ายแรงงานได้ร่วมกัน เป็นองค์การในระบบต่าง ๆ จะได้ตั้งทวงแรงงานขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจนี้ด้วยความคล่องตัว และทันต่อเหตุการณ์

7. ขยายและปรับปรุงระบบการคมนาคมของประเทศให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขยายระบบโทรคมนาคมให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และเร่งรัดการก่อสร้างทางด่วนพิเศษ สำหรับการคมนาคมในส่วนภูมิภาค จะได้เน้นหนักไปในการพัฒนาทางหลวงระดับจังหวัดและชนบท

8. ปรับปรุงระบบภาษีอากรเพื่อให้เป็นธรรมแก่สังคมยิ่งขึ้น เช่นจะเน้นเก็บภาษีทางตรงให้มากขึ้น และบริหารการเก็บภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงวิธีการและการบริหารงบประมาณแผ่นดิน ให้การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยประหยัดและคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนของประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทั้งจะคำเนิการให้สถาบันทางการเงินมีบทบาทร่วมในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจมากขึ้น รักษาเสถียรภาพของเงินตราให้มั่นคง

๑. จัดให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันตามความสามารถของบุคคลในการรับ การศึกษาภาคบังคับขั้นต้นประมปลายทั่วประเทศ ปรับปรุงการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชน ยกมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น จัดให้มีสถานที่เรียนและครู อย่างเพียงพอ กระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปสู่ท้องถิ่น สนับสนุนให้การศึกษาชั้นอุดมศึกษา สามารถดำเนินการในด้านบริหารและวิชาการโดยอิสระและมีประสิทธิภาพ

10. ปรับปรุงระบบบริหารและการให้บริการสาธารณสุข ทั้งในด้านการรักษา พยาบาล การป้องกัน และการส่งเสริมสุขภาพ ให้กระจายไปส่วนภูมิภาคอย่างเพียงพอ จัดให้ประชาชนที่ยากจน ได้รับการศึกษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า และให้มีหน่วยพยาบาล เคลื่อนที่สำหรับการรักษาพยาบาลในท้องที่ทุรกันดาร และห่างไกลการคมนาคม สนับสนุน และส่งเสริมให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการสาธารณสุข และริเริ่มประกันสุขภาพ ลดอัตรา การเพิ่มประชากร

นโยบายการบริหารประเทศ

11. เคารพความเป็นอิสระของศาล ปรับปรุงเร่งรัดการพิจารณาพิพากษารรคดี ให้ดำเนินไปโดยรวดเร็ว

12. รักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความเรียบร้อยของบ้านเมืองโดย จะดำเนินการปราบปราม และลงโทษผู้ละเมิดกฎหมายโดยไม่มีภาระเว้น สำหรับผู้ที่บี บังคับคิดเห็นและอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน ก็ไม่ใช่กำลังปราบปรามอย่างเดียว และมิให้ มีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ และผู้มีอิทธิพล และทนายรุ่มพุดศาสนาไร้ การปฏิบัติถูกต้องตามธรรมวินัย รักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ ทั้งส่วนรัฐและเอกชนให้แพร่หลายสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง และส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทในการ พิศนาชุมชนโดยเฉพาะในชนบทให้มากขึ้น

13. จะปฏิรูประเบียบและวิธีปฏิบัติราชการ เพื่อให้ข้าราชการทุกฝ่ายทำหน้าที่รับใช้ และเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง และจัดระบบราชการให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการป้องกัน และปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ ในวงราชการและคนของรัฐ ตลอดจนการ ขัมเหวราษฎร์อย่างจริงจัง ปรับปรุงสวัสดิการของข้าราชการผู้น้อย ให้สมดุลกับค่าครองชีพ ที่สูงขึ้น

การวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

นโยบายที่รัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้แถลงต่อรัฐสภาเป็นการเขียนนโยบายอย่างคลุมเครือไม่กระจ่างชัด ไม่มีการกำหนดนโยบายที่แน่นอนทางการเมือง โดยถกเถียงแนวนโยบายของรัฐบาลก่อน ๆ ที่มีได้ระบุมติของการร่วมกลุ่มของประชาชน ที่จะสร้างอำนาจให้กระจายไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพียงแต่บอกว่าจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย เข้ามาใช้ปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ แต่ไม่ได้ชี้แจงให้ชัดเจนว่าจะใช้วิธีการใดในการจะแก้ปัญหาการครองชีพของประชาชนส่วนใหญ่คือชาวไร่ชาวนา จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้แถลงนโยบายรวม ๆ ไม่ได้บอกวิธีที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมากมายในขณะนั้น เช่น ค่าครองชีพพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว การไร้งานของประชากรที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ความขัดแย้งระหว่างนายทุนและกรรมกร การนัดหยุดงาน การทำลาหย่าไม้ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหามากมายหลายประการในยุคสมัยนั้น นายกรัฐมนตรีเพียงแต่แถลงนโยบายว่าจะแก้ปัญหา แต่ไม่ได้ระบุชี้แจงถึงวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงทำให้พรรคฝ่ายค้านได้ร่วมกันอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลชุดนี้

ดร.นิพนธ์ ศศิธร ผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี สังกัดพรรคธรรมสังคมได้อภิปรายโจมตีนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ว่า

"ที่ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะให้ความไว้วางใจได้ก็เพราะได้พิจารณาถึงความสามารถของรัฐบาลชุดนี้ รวมถึงตัวบุคคลที่ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีว่าจะมีความสามารถเพียงใดด้วย และไม่น่ามีความศรัทธาเลย ประกอบกับเป็นรัฐบาลที่มีเสียงข้างน้อยซึ่งมิได้ถูกต้องตามหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเลย"⁸

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวอภิปรายโจมตี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่ชายใต้กล่าวถึงนโยบายที่รัฐบาลเขียนไว้ว่า จะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยอภิปรายว่า

⁸ วิเทศกรณีย์, "สารคดีประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยตั้งแต่ ร.ศ. 130 จนถึงยุคปัจจุบัน," เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมการพิมพ์, 2518), หน้า 1244.

"พวกเราในสภานี้ จำนวน 200 กว่าคนนี่คงได้รัฐสภาขึ้นมาแล้วอย่างดี จากการ
 ดำเนินด้วยวิธีการบริสุทธิ์ยุติธรรมของพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อตอนหาเสียงแม้แต่น้อง
 ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เองก็ยังไม่แคล้วจะถูกกล่าวหาว่าเลวทรามด้วย
 ประการทั้งปวง พวกเราทุกคนล้วนแล้วแต่ถูกประนาม เป็นผู้ไม่มีความบริสุทธิ์ทั้งนั้น
 ประชาธิปัตย์ไม่เคยละเว้นแม้แต่ผู้สูงที่สมัครรับเลือกตั้งก็ถูกกล่าวโจมตี หว่านเป็น
 เมียน้อยหัวหน้าพรรคบ้าง เคราะห์ที่ประชาชนเขามีเหตุผล พวกเราจึงได้มี
 โอกาสเข้ามานั่งในสภานี้ มิฉะนั้นคงต้องไปรวมอยู่นอกสภาคนที่มิได้ผู้ไม่บริสุทธิ์"⁹

การอภิปรายของพรรคฝ่ายค้าน ล้วนแต่โจมตีนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ พรรค
 ประชาธิปัตย์ไม่สามารถชี้แจงแสดงเหตุผลให้ชัดเจนได้ ถึงแม้ นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง หัวหน้าพรรคเกษตรกรรม จะได้กล่าว
 อภิปรายเกี่ยวกับการคลังและภาษีอากรที่มีความสำคัญว่า

"เท่าที่ผ่านมาเราเก็บภาษีทางตรงน้อยมากคือ 15.8 % เท่านั้น รัฐบาลจะ
 พยายามจัดเก็บให้มากไม่ต่ำกว่า 20 % จะปรับปรุงเก็บภาษีมรดกภาษีโอนทรัพย์สิน
 ภาษีกำไรจากการโอนทรัพย์สิน ภาษีเงินได้ ภาษีบำรุงท้องที่เพื่อกระจายรายได้จาก
 คนรวยไปสู่คนจน และคนที่ยังไม่ขี้อายทำกิน ไร่มีที่ดินของตนเอง รายได้ตัวเลขคือ
 หัวของคนไทย ในขณะนี้ว่ามีแค่เดือนละ 480 บาทนั้น คำนวณจากอัตราค่าแรงงาน
 กรรมกรในหัวเมือง ได้วันละวันละ 18 บาท หรือในเขต 5 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ
 ยังต่ำกว่าวันละ 25 บาท แต่ถ้าคำนวณรายได้ของชาวนาจะต่ำกว่านี้ กล่าวคือ
 ชาวนามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพียง ปีละ 3,000 บาท จะต้องปรับปรุงยกระดับใหม่เพื่อ
 เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น"¹⁰

การอภิปรายได้ดำเนินต่อไปอย่าง เกร่งเกรียงจนท้ายสุดเมื่อมีอภิปรายแล้ว ได้มี
 การลงมติให้ลงคะแนนลับ ผลปรากฏว่า สมาชิกลงมติไว้วางใจรัฐบาล 111 เสียง ไม่ไว้วางใจ
 152 เสียง จึงเป็นอันว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ไว้วางใจรัฐบาลชุดนี้

เมื่อรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช พ่ายแพ้ไปแล้วก็ได้มีการชาวเสียงเลือก
 ตั้งนายกรัฐมนตรีแทน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอชื่อผู้สมควร
 เป็นนายกรัฐมนตรี 2 คนคือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และพันเอกสมคิด ศรีสังคย ผล
 ปรากฏว่า เมื่อมีการขอมติ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป

⁹ เรื่องเดิม, หน้า 1245.

¹⁰ เรื่องเดิม, หน้า 1248.

สรุป

จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ไม่ได้ชี้แนวทางที่จะแก้ปัญหาของบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ได้ในช่วงเวลาดังกล่าว เหตุการณ์บ้านเมืองประสบมรสุมทุกด้าน นักการเมืองเกิดความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมือง ประชาชนแบ่งพรรคแบ่งพวกเป็นฝ่ายซ้ายฝ่ายขวา และหาทางทำลายล้างกันอย่างเปิดเผย ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาการว่างงาน เงินเฟ้อ การนัดหยุดงานของกรรมกร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลในเวลานั้นจะต้องหาวิธีแก้ไขอย่างเร่งด่วนและต้องการความเด็ดขาด แต่นโยบายที่รัฐบาลเสนอเป็นเพียงกล่าวถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเลื่อนลอยหาทิศทางไม่ได้ ถ้ารัฐบาลนี้ไม่หวั่นเสียดังไป และได้เข้าบริหารประเทศในสภาวะบ้านเมืองดังกล่าว ย่อมไม่สามารถจะนำรัฐนาวาให้รอดปลอดภัยได้

นโยบายการเมืองของรัฐบาล ม.ร.ว.ศิกฤทธิ ปราโมช

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ม.ร.ว.ศิกฤทธิ ปราโมชเป็นนายกรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินคนต่อไปและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่าง ๆ ดังนี้

1. นายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์ศิกฤทธิ ปราโมช พรรคกิจสังคม
2. รองนายกรัฐมนตรี พลตรีประมาธ อติเรกสาร พรรคชาติไทย
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลตรีประมาธ อติเรกสาร พรรคชาติไทย
4. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม พลเรือเอกกมล สีตะกนิน พรรคกิจสังคม
5. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายบุญชู โรจนเสถียร พรรคกิจสังคม
6. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง นาวาอากาศโททินกร พันกระวี พรรคชาติไทย
7. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ พรรคชาติไทย
8. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายทวีช กนีนประทุม พรรคธรรมสังคม

9. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายคาบชัย อัครราช
พรรคชาติไทย
10. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายอนันต์ ภักดีประไพ
พรรคไท
11. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พลตรีศิริ สิริโยธิน พรรคชาติไทย
12. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เรืออากาศตรี บุญยง วัฒนพงษ์
พรรคธรรมสังคัม
13. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม นายอนันต์ ฉายแสง พรรคสันติชน
14. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายทองหยด จิตตะวีระ พรรคธรรมสังคัม
15. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ พรรคกิจสังคัม
16. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายบุญเลิศ เลิศปรีชา พรรค
ธรรมสังคัม
17. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พันเอก ประกอบ ประยูรโภคฉาก
พรรคชาติไทย
18. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายใหญ่ ศรีวิชาดี พรรคกิจสังคัม
19. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์
พรรคพลังประชาชน
20. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายนิพนธ์ ศศิธร พรรคธรรมสังคัม
21. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายประเสริฐ บุญสม พรรค
สังคัมชาตินิยม
22. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายสุวรงค์ ธนสถูญา พรรค
ธรรมสังคัม
23. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม นายสุรินทร์ เทพกาญจนา พรรค
ธรรมสังคัม
24. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข นายประจุม รัตนเพียร พรรคธรรมสังคัม
25. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข นายอุทัย หุตหจันทร์ พรรคสังคัม
ชาตินิยม

26. รัฐมนตรีว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี นายปรีดา พัฒนถาบุตร พรรคสันติชน

27. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ พลโทชาญ อังสุโชติ พรรค
ธรรมสังคม

เมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ฟอร์มคณะรัฐมนตรีตาม เป้าหมายของตน
เรียบร้อยแล้วก็เริ่มร่างนโยบายเพื่อแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร ในการขอความไว้วางใจใน
การบริหารประเทศต่อไป เมื่อร่างนโยบายเสร็จสิ้นแล้ว ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายก
รัฐมนตรีได้นำเอานโยบายที่ได้เขียนไว้ออกเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ และได้ให้สัมภาษณ์หนังสือ
พิมพ์ว่า นโยบายที่ร่างขึ้นนี้ เป็นนโยบายที่มีโอเดียใหม่และเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนี้
อย่างที่สุด จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในทางการเมือง ทางการศึกษา ทาง
เศรษฐกิจ การศึกษา การทหาร และปัญหาค่าครองชีพ ตลอดจนปัญหารายได้ของบุคคล
และประเทศ

เมื่อเค้าโครงนโยบายนี้ออกเผยแพร่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า
เป็นนโยบายแบบเพื่อสันมากกว่าที่จะเป็นจริงได้ บางก็วิจารณ์ว่าทำไปไม่ได้ เพราะคณะ
รัฐมนตรีส่วนมาก เป็นพวกนายทุนขุนคลัง หรือพวกซุคริคแทบทั้งสิ้น จะดำเนินตามนโยบาย
ไปได้อย่างไร

รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แถลงนโยบายของตนในวันที่ 19
มีนาคม พ.ศ. 2518 ดังต่อไปนี้¹¹

ท่านประธานสภา ฯ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตาม
ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ 14 มีนาคม 2518 และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตาม
ประกาศพระบรมราชโองการ ข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายในการบริหาร
ราชการแผ่นดิน โดยคำนึงถึงสถานการณ์ของประเทศ อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จึงขอแถลง
เพื่อสภาผู้แทนราษฎรจะได้พิจารณาตั้งต่อไปนี้

ในเบื้องต้น จำเป็นต้องแถลงให้ชัดแจ้งเสียก่อนว่า รัฐบาลซึ่งข้าพเจ้าและคณะ

¹¹ วิเทศกรณีย์, หน้า 1267-1289.

รัฐมนตรีได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้นนี้ เป็นรัฐบาลผสมระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ล้วนสำนักใน
ความรับผิดชอบที่มีต่อประเทศชาติ และประชาชนในอันที่จะจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพพอสมควร
เพื่อดำเนินการปกครองประเทศตามครรลองประชาธิปไตยต่อไป

ดังนั้น จึงขอให้เข้าใจด้วยว่า การจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นในครั้งนี้ เป็นการรวมกัน
ในทางการเมือง ในเชิงนโยบายที่ใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติอันเป็นที่โกของเรา
ในขณะนี้ เป็นสำคัญ แกนกลางที่หนักกำลังของพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งร่วมกันเป็นรัฐบาลครั้ง
นี้นั้น หาใช่พรรคหนึ่งพรรคใดไม่ แท้ที่จริง แกนกลางคือนโยบาย และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ
ซึ่งรัฐบาลนี้จะได้แถลงให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ เพื่อขอความไว้วางใจในวันนี้

รัฐบาลผสมชุดนี้ ตระหนักถึงปัญหาสำคัญที่ชาติบ้านเมืองของเรา กำลังเผชิญอยู่
ขณะนี้ สังคมกำลังอยู่ท่ามกลางความตึงเครียด เรากำลังเผชิญกับความแตกแยกซึ่งกำลัง
เริ่มปรากฏขึ้น เราเริ่มเห็นความเป็น "เรา" เป็น "เขา" มากขึ้นทุกที ทุกวันนี้ เราทุก
คนได้ยินเสียงที่กล่าวขวัญถึงความแตกต่าง และการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ตลอดจนการล้มล้าง
รุนแรงต่าง ๆ เสียงเรียกร้องเหล่านี้ หาใช่เป็นเรื่องเหลวไหลเสียทีเดียวไม่ เราต้องยอม
รับความเป็นจริงว่า ในบ้านเมืองของเราขณะนี้ มีความไม่เป็นธรรมมากมายหลายประการ
เราจะต้องยอมรับว่า ความไม่เป็นธรรมที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ เป็นความบกพร่องและผิดพลาด
ของการบริหารราชการแผ่นดินในอดีต ซึ่งเราจะต้องรีบแก้ไขจัดบัดเบาเสียแต่บัดนี้ เพื่อจะ
ได้ไม่สายจนเกินไป

เราจึงต้องใคร่ครวญให้คิดว่า บ้านเมืองไทยของเรา จำเป็นต้องถูกปล่อยให้ผ่าน
เข้าสู่กระแสของความรุนแรง ประทศประหารกัน ดังที่บางฝ่ายกำลังเรียกร้องเสียมสอนกัน
อยู่ด้วยหรือ ทำไมเราจึงไม่พยายามขจัดความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็น
อุปนิสัยดั้งเดิมของคนไทยซึ่งรักความสงบและรู้จักสมานประโยชน์เพื่อความสามัคคีของบ้านเมือง
ตลอดมา รัฐบาลผสมชุดนี้มีความเชื่อว่า กระบวนการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทาง
เศรษฐกิจและสังคมที่ก่อปรด้วยความเป็นธรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องดำเนินบนวิถีทางแห่งการ
ล้มล้างชนชั้นใด ๆ ก็มีทางสู่ความสำเร็จได้อย่างแน่นอน

เป้าหมายทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้มีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์เรากำลังอยู่มิใช่เพื่อรับใช้รัฐ แต่รัฐต่างหากที่ควรอยู่เพื่อรับใช้ประชาชน ฉะนั้น รัฐบาลนี้จึงถือว่าเป้าหมายทางเศรษฐกิจเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของนโยบายของรัฐบาล เพราะเรื่องปาก เรื่องท้องของประชาชนนั้น ย่อม เป็น เรื่องที่รัฐบาลนี้จะให้ความห่วงใยมากที่สุด

กล่าวโดยย่อ เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ตามนโยบายของรัฐบาลนี้ สรุปได้เป็น 3 ประการคือ

1. ต่อต้านและขจัดความยากจน โดยมุ่งให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคน ที่ทำงานมีรายได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ทั่วทุกคน
2. สร้างงานให้ประชาชนคนไทย ในประเทศได้ทำทั่วทุกคน ภายในไม่เกินเวลา 5 ปี และ
3. ต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ

1. ต่อต้านความยากจน

การต่อต้านความยากจน เป็นงานที่ต้องดำเนินระยะยาว และอันที่จริงการ พัฒนาเศรษฐกิจ ก็คือการขจัดความยากจน หรือในกรณีที่มีความยากจนได้หมดสิ้นไปแล้ว การพัฒนานั้นก็เป็นการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น และด้วยความ เป็นธรรม สำหรับประเทศเราเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ปัญหาความยากจนจะจางหายไปแน่ หากประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคนที่ทำงาน มีรายได้ อย่างต่ำไม่น้อยกว่าคนละ 1,000 บาทต่อเดือน คัง นั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายประการนี้ รัฐบาลได้กำหนดแผนการปฏิบัติไว้ดังนี้

เขตปฏิบัติการสำหรับเขตชนบท

ก. บรรเทาทุกข์ยากเฉพาะหน้า

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าชาวไร่ ชาวนา ของเราส่วนใหญ่ กำลังทุกข์ยาก ด้วยเหตุที่การเพาะปลูกได้ผลน้อย เพราะขาดน้ำบ้าง เพราะน้ำท่วมบ้าง ศัตรูพืชก็รังควาญ มาก ยิ่งหนี้สินด้วยแล้วส่วนมากก็มีท่วมท้นล้นตัว แผนปฏิบัติการริบคว้นของรัฐบาลนี้ จึงอยู่ที่ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นทันที เพื่อจะได้บรรเทาความทุกข์ยากของชาวไร่ ชาวนาลงอย่างฉับพลัน กล่าวคือจะจัดสรรเงินงบประมาณมอบหมายให้สภาตำบลใช้จ้างแรงงาน ในท้องถิ่น ขุดคูคลอง

ทำฝ่ายเก็บน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้โดยกำหนดหมายไว้ว่า บริเวณซึ่งกำลังเดือดร้อนเพราะถูกภัยธรรมชาติ เช่นในเขตอีสาน ภาคใต้ และที่ราบภาคกลาง จะเป็นเขตที่ได้รับความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เป็นพิเศษ ปริมาณเงินที่รัฐบาลจะจัดสรรให้เพื่อการนี้ จะไม่น้อยกว่า 25 พันล้านบาทและจะจัดสรรให้ทันที เพื่อให้ทันใช้ในช่วงเวลาก่อนที่จะถึงฤดูการทำไร่ทำนา ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ชาวไร่ชาวนากำลังว่าง การจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการนี้ จะกระทำโดยส่วนหนึ่ง จะตัดรายการรายจ่ายที่เห็นว่าไม่รีบด่วน หอจะรอไว้ก่อนได้ หรือที่มีความจำเป็นน้อยออกจากงบประมาณรายจ่ายปี 2518

ข. วางแผนบรรเทาทุกข์ยากช่วงต่อไป

ในระยะ 6 เดือนแรก จะมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติขึ้นใหม่ แผนพัฒนาดังกล่าวนี้ จะยึดถือเอาความต้องการของประชาชนแต่ละตำบลทั่วประเทศ ซึ่งทางรัฐบาลจะได้รับทราบจากทุกตำบล เมื่อสภาตำบลได้ใช้เงินก้อนแรกที่รัฐบาลจัดให้ด้วยความมุ่งหมาย ที่ระบุไว้ในข้อ. ไปแล้ว ทั้งนี้ เพื่อสร้างความหวังใหม่ที่จะได้รับการปรับปรุงภาวะทำกิน และภาวะความเป็นอยู่อย่างแน่นอน ให้เกิดขึ้นในใจประชาชนอย่างถาวรหน้า

รัฐบาลนี้มีความเชื่อมั่นว่า การวางแผนที่มาจากระดับท้องถิ่น จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน และลดอัตราอาชญากรรมให้บรรเทาเบาบางลงได้อย่างแน่นอน เมื่อได้ดำเนินการวางแผนในทำนองนี้แล้ว แต่ละตำบลจะได้รับการจัดสรรงบประมาณ เป็นสัดส่วนครบเป็นรายตำบล ซึ่งจะช่วยให้เป็นปัจจัยในการสร้างงานให้แก่ประชาชนภายในตำบลได้เพิ่มขึ้น อนึ่ง การวางแผนระดับท้องถิ่น จะมีมาตรการกำกับให้กลมกลืนกับแผนร่วมของประเทศ เช่น การชลประทาน และเพื่อการขนส่งทางน้ำ ตามแผนรวมของภาคและประเทศ เป็นต้น

ค. คัดเงินทุนจากสถาบันการเงินผู้เกษตรกร

ระหว่างฤดูเพาะปลูก ปี 2518/19 รัฐบาลนี้จะใช้มาตรการคัดเงินทุนจากสถาบันการเงินทุกประเภท โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ เข้าสู่มือ เกษตรกรในชนบทเพิ่มขึ้น จากเดิมจำนวนไม่น้อยกว่า 4 พันล้านบาท และจะกระทำต่อเนื่องกันทุกปี เพื่อให้เงินทุนไหลเข้าสู่มือเกษตรกรครบถ้วนตามความจำเป็นในการผลิต ซึ่งจะต้องขยายตัวขึ้นเรื่อย ทั้งนี้โดยมุ่งหมายที่จะให้เงินทุนจากสถาบันการเงินไหลเข้าแทนที่เงินทุนเอกชน ซึ่งดอกเบี้ยแพงมากจนครบ

อนึ่ง เพื่อกันมิให้เงินทุนในภาคเอกชน จะถูกใช้ไปในทางไม่เพื่อยหรือ เป็นผลเสียในทาง เศรษฐกิจอย่างอิสระปราศจากขอบเขต รัฐบาลจะดำเนินการด้วยการขอความร่วมมือจากสถาบันการเงิน เอกชนที่มั่งคั่งทั้งหลาย รวมทั้งจะใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่ และที่จะสร้างขึ้นใหม่ ระงับการใช้ทุนของประเทศที่มีอยู่จำกัดมากไป ในด้านที่เกิดประโยชน์ทาง เศรษฐกิจส่วนรวมน้อยหรือ เป็น ไปในทางทำลายทุน ให้สูญเสียไปอย่างน่าเสียดายลงด้วย มาตรการดังกล่าวนี้ จะมีผลการยับยั้งการลงทุนในกิจการที่ส่งเสริมความฟุ่มเฟือยในเมืองไว้ และจะผลักดันให้ทุนไหลไปสู่ชนบทให้มากขึ้น

ง. เข้าประกันราคาสถิตผลของ เกษตรกร

เพื่อให้เกษตรกรของชาติมีความมั่นใจในรายได้ ที่จะได้รับจากการผลิตของตนว่าจะได้ในจำนวนค่าสุดเท่าใด ก่อนที่จะถึงฤดูกาลเพาะปลูกปี 2518/19 รัฐบาลนี้จะดำเนินการประกันราคาข้าวเปลือก ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ปอ และพืชอื่น ๆ ที่เกษตรกรปลูกทำกันอย่างแพร่หลาย จะเป็นพืชหลักที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรจำนวนมากรวมทั้งจะขจัดอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้ราคาพืชผลของเกษตรกรเคลื่อนไหวไปตามราคาตลาดโลกได้หมดสิ้นไปด้วย สำหรับชาวไทยที่มีอาชีพ ในการทำยางพารา นั้น รัฐบาลจะพิจารณาช่วยเหลือ เป็นกรณีพิเศษ ทั้งในด้านการส่งเสริมการผลิตและการตลาด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

จ. ส่งเสริมการประมงและการเลี้ยงสัตว์

รัฐบาลนี้เห็นว่า อาชีพหลักของชาวไทยทุกประเภท จะต้องส่งเสริมสนับสนุนอย่างทั่วถึงกัน ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาชีพการประมงและเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศสูง และมีประชากรประกอบอาชีพ เหล่านี้ อยู่เป็นจำนวนมาก รัฐบาลนี้จะเข้าอุ้มชู และสนับสนุนด้วยการขจัดอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้งานอาชีพนั้นมีรายได้สูงพอจะยึดถือ เป็นงานสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้อย่างแท้จริง

แผนปฏิบัติการสำหรับในเมือง

การจัดความยากจนในเขตเมืองหรือนครใหญ่ รัฐบาลจะดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. จะอาศัยโครงการสร้างอาคารสงเคราะห์จำนวน 20,000 หน่วยค่อปี ซึ่งกำหนดหมายไว้ เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย และยังขาดที่อยู่อาศัยให้เกิดผลใน

ทางสร้างงานให้ประชาชนทำเพิ่มขึ้นด้วย

ข. จะดำเนินการให้ประชาชนผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน ได้รับการสงเคราะห์ในประการดังกล่าวต่อไปอย่างครบถ้วนโดยจะดำเนินการให้สำเร็จหลังจากเข้าบริหารแล้ว 6 เดือน คือ

1. ได้รับสิทธิโดยสารถดประจำทางทุกสาย โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร เพื่อให้การสงเคราะห์ประการนี้สำเร็จตาม เป้าหมาย จะดำเนินการแก้ไขสัมปทานเดินรถโดยสารเสียใหม่ และจะกำหนดให้ผู้ได้รับสัมปทานเดินรถโดยสาร เพื่อให้นักเรียนซึ่งเป็นบุตรของประชาชนผู้มีรายได้ต่ำ ตามเกณฑ์ดังกล่าวโดยสาร โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร ด้วยเช่นกัน

2. ได้รับสิทธิไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนค่าหนังสือ และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับสำหรับบุตรทุกคน

3. ได้รับบริการด้านการรักษาความเจ็บป่วย โดยไม่เสียค่ารักษา

2. สร้างงานให้ประชาชนคนไทยในประเทศได้ทำทั่วทุกคน

รัฐบาลนี้เห็นว่า ประชาชนจะมีรายได้ตามที่กำหนดไว้ ก็เมื่อประชาชนมีงานทำอย่างบริบูรณ์ และเมื่อประชาชนมีรายได้ดีแล้ว ประชาชนก็ย่อมมีกำลังซื้อสูงขึ้น และอยู่ในวิสัยที่จะใช้จ่ายได้มากขึ้น กำลังซื้อของประชชนหากสูงมากแล้ว บรรยากาศในการลงทุนทางธุรกิจทุกแขนงก็ย่อมจะดี เป็นทางให้งานมีเพิ่มให้ประชาชนทำมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น รัฐบาลนี้จึงมีเป้าหมายที่จะสร้างงาน ให้คนไทยทั้งชาติมีทำอย่างบริบูรณ์ โดยกำหนดหมายไว้ว่าจะให้บรรลุเป้าดังกล่าว ได้ภายในเวลา 5 ปี ซึ่งแผนปฏิบัติการจะเป็นดังต่อไปนี้

ก. จะจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานทุกด้านที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสินค้าออก รวมทั้งติดตามขจัดอุปสรรค และข้อเสียเปรียบ ในเชิงการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ เพื่อให้โอกาสในการส่งเสริมสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศทุกชนิดออกไปขายในต่างประเทศมีมากขึ้น ซึ่งย่อมจะมีผลในด้านการสร้างงานให้ประชาชนได้ทำทั่วหน้ากัน หน่วยงานนี้ในขั้นต้นจะมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารและรับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้การประสานงานด้านเศรษฐกิจทุกแขนง เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง เป็นผลให้มีการขยายการผลิตทุกด้านทั้งที่เป็นทุนในประเทศและจากการต่างประเทศเพิ่มขึ้น

รวดเร็ว ทันกับความจำเป็นที่จะต้องได้งานทำของประชาชนซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปี หน่วยงาน ส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาตินี้จะจัดตั้งขึ้นภายในเวลา 1 เดือน หลังจากรัฐบาลชุดนี้ได้รับความไว้วางใจให้เข้าบริหารงาน อนึ่ง จุดหมายอีกประการหนึ่งของอาคารดำเนินงานส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาติก็คือการลดความเสียหายเปรียบทางการค้าลง

ข. โครงการสร้างอาคารสงเคราะห์ 20,000 หน่วยนั้น จะทำให้คนมีงานทำโดยตรงจำนวนถึง 100,000 คน และมีงานทางอ้อมด้านต่าง ๆ อีก 250,000 คน

ค. จะดำเนินการส่งเสริม การท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพราะการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างงานให้คนทำได้มากอย่างและหลายแขนง ทั้งนี้ โดยยกฐานะ และขยายบทบาท ตลอดจนความรับผิดชอบขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เทียบเท่า ทบวง และจะกำหนดหน้าที่ให้เน้นหนัก ไปในทางสร้างงานอาชีพของประชาชนในชนบท โดย มอบหมายให้ดำเนินการปรับปรุงบริการ และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในต่างจังหวัด เป้าหมาย ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวทางดังกล่าว ไม่เพียงแต่จะเพื่อขยายงานอาชีพของ ประชาชนเท่านั้น แต่จะมุ่งไปที่แสวงเงินตราต่างประเทศ เพื่อรักษาดุลการชำระเงินไว้ มิให้ต้องเสียเปรียบอีกด้วย

ง. จะส่งเสริมให้คนต่างจังหวัดมีงานทำอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะ พยายามให้มีการลงทุนในต่างจังหวัดมากขึ้น ทั้งจะกระทำได้โดยการยกเว้นภาษีบางอย่าง เป็นพิเศษแก่ธุรกิจที่จัดตั้ง และดำเนินการในต่างจังหวัด

จ. เพื่อช่วยเสริมให้การลงทุน การธุรกิจแขนงต่าง ๆ ขยายตัวได้ง่าย ขึ้น อันจะเป็นผลให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้น รัฐจะมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ดำเนินมาตรการให้ปริมาณเงินในตลาดขยายตัวดี มีผลทางลดอัตราดอกเบี้ยลง

ฉ. จะส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนที่จะ สร้างงานให้คนทำได้จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม รัฐบาลนี้จะได้กำหนด เงื่อนไขการส่งเสริม ให้เป็นไปในทางที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนคนไทย และของประเทศไว้ให้มากที่สุด อีกทั้งเป็นไปในทางที่จะจูงใจฝ่ายลงทุนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะกำหนด เงื่อนไขที่มี ผลในทางป้องกันพิษภัยที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมอย่างรอบคอบอีกด้วย

๑. ต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ

รัฐบาลนี้ไม่มีเป้าหมายถึงขั้นที่จะขจัด เงินเฟ้อให้หมดสิ้นไป เพราะความจริงมีอยู่ว่า ภาวะเงินเฟ้อนั้นยังไม่อาจจะหยุดยั้งไว้ได้ แต่จะผ่อนคลายเป็นบางและช้าลงได้แน่นอน อย่างไรก็ตาม การให้สงเคราะห์แก่ประชาชนที่มีรายได้ประจำให้เพียงพอเป็นทางที่จะบรรเทาความเดือดร้อนอันเกิดจากภาวะเงินเฟ้อ ที่ตกหนักอยู่กับประชาชนกลุ่มที่มีรายได้ประจำและทำให้เขาบางลงได้ และเร็วที่สุด

มาตรการกระทรวงการคลังก็จำเป็นจะต้องใช้เข้าช่วยบรรเทาความเดือดร้อน อันเกิดจากภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงด้วย ซึ่งรัฐบาลจะดำเนินการทันที เมื่อเห็นว่าจำเป็น

อนึ่ง ระบบการค้าและการผลิตที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด ก็ต้องเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด มีทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ฉะนั้น เพื่อสกัดกั้นมิให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น เพราะการผูกขาด รัฐบาลนี้จะจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ติดตามพิจารณาและตรวจสอบดำเนินงานทุกประเภท ที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดขึ้นในสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมและสั่งการให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อขจัดการดำเนินการที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนโดยกิจการกลุ่มนี้อย่างทันที่

เป้าหมายทางสังคม

เป้าหมายทางสังคมของรัฐบาลนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน และจัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้น
2. จัดระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้น
3. เปลี่ยนค่านิยมทางสังคมไทยเสียใหม่
4. อำนวยความสะดวกสบายในบ้าน เมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน

รัฐบาลนี้จะดำเนินการลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน ด้วยการปรับปรุงวิธีจัดเก็บและระบบภาษีทางตรง เพื่อให้ภาษีทางตรงเป็นรายได้สำคัญของรัฐ และในขณะเดียวกันจะได้ผ่อนคลาภาวะภาษีทางอ้อมลง ทั้งนี้ โดยตั้งเป้าหมายว่า แต่ละปีจะ

ให้ภาษีทางตรงมีอัตราเป็นส่วนร้อยละของภาษีอากรทั้งหมดของประเทศเพิ่มขึ้นปีละไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และสกัดกั้นการรั่วไหลของภาษีทางตรงให้สำเร็จผลตามความมุ่งหมายได้เร็วขึ้น นอกจากนี้จะปรับปรุงวิธีการจัดเก็บ โดยใช้เครื่องจักรสมองกลเข้าช่วยแล้ว จะใช้การลงโทษทางอาญาอย่างหนัก เข้าช่วยอีกแรงด้วย

รัฐบาลนี้ให้สัญญาว่า ในช่วง 2 ปีแรก รัฐบาลจะไม่เพิ่มอัตราภาษีเงินได้โดยเด็ดขาด แต่จะกลับช่วยผ่อนคลายภาระภาษีให้แก่ผู้มีรายได้น้อย ด้วยการเพิ่มอัตราการผลิตหย่อนให้อีก

อนึ่ง เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของข้าราชการพลเรือน ทหาร* ตำรวจ และลูกจ้างชั้นผู้น้อยที่กำลังได้รับอยู่ เพราะค่าครองชีพสูง รัฐบาลจะดำเนินการให้สวัสดิการแก่ข้าราชการเหล่านี้อย่างจริงจัง ในด้านที่อยู่อาศัยเป็นพิเศษ

รัฐบาลนี้จะจัดตั้งกองทุนสวัสดิการคนงานขึ้น โดยกำหนดให้ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างหรือคนงาน จ่ายเงินสมทบให้แก่กองทุนนี้ในอัตราที่เป็นธรรมด้วยกันทั้งสองฝ่าย กองทุนนี้จะจ่ายเงินสงเคราะห์ให้แก่ลูกจ้าง หรือคนงานในขณะที่ว่างงานหรือ เมื่อตายและคนงานหรือลูกจ้างมีสิทธิ์ที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุนนี้ เพื่อใช้ในกิจการที่จำเป็นได้ เช่น กู้ไปซื้อที่อยู่อาศัย เป็นต้น

เมื่อประชาชนมีโอกาสที่จะได้งานทำทั่วหน้ากันแล้ว ค่าจ้างแรงงานก็จะสูงขึ้น อัตราเงินเดือนก็จะต้องได้รับการปรับปรุงตามขึ้นตลอดไป

เมื่อมีการสนับสนุนการพัฒนาชนบทอย่างจริงจังดังที่ได้แถลงไว้ในเป้าหมายในทางเศรษฐกิจแล้วชาวชนบทก็จะมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นด้วย

2. สร้างระบบการศึกษาให้ เป็นธรรมขึ้น

การสร้างระบบการศึกษาให้ เป็นธรรมขึ้น โดยดำเนินการให้การศึกษา มีพื้นฐานอยู่ที่การให้ความเสมอภาคในด้านการศึกษา และให้ความเสมอภาคในด้านโอกาสที่จะศึกษาในทุกท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ รัฐบาลมีแผนปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายประการนี้ไว้ดังนี้

1. ขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นการให้เปล่าแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ภายในระยะเวลาไม่เกิน 4 ปี โดยให้การศึกษาภาคบังคับมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วทุกท้องถิ่น

2. ดำเนินมาตรการประกันความเสมอภาคแห่งโอกาสสำหรับการศึกษาที่มีใช้ภาคบังคับ ให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ ได้มีโอกาสศึกษาตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยการจัดสถานศึกษาชั้นมัธยมและอุดมศึกษาไว้ให้เพียงพอ และจัดหาทุนการศึกษาไว้สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนแต่เรียนดี

3. การกระจายบริการด้านการศึกษา ไปยังท้องที่ใน เขตชนบทโดยทั่วถึง และให้เป็นระบบการศึกษาที่สำเร็จประโยชน์ในตัว สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับมีวิชาชีพพอที่จะนำไปใช้ทำมาหากินเลี้ยงตัว ได้ตามอัธยาศัย

4. ให้อำนาจการบริหารการศึกษาแก่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ให้จัดรูปการบริหารการศึกษาท้องถิ่นเสียใหม่ มิให้มีความซ้ำซ้อนกัน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น สามารถกำหนด เนื้อหาวิชาและวิชาการ เรียนรู้อย่างประการที่จำเป็น ให้สอดคล้องกับความต้องการ ด้าน เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น

5. จัดการศึกษานอกโรงเรียนอันได้แก่การศึกษาผู้ใหญ่ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นวิชาที่สอนให้นักไปในด้านการผลิตการจำหน่าย การจัดการไร่นา รวมทั้งการสหกรณ์และการตลาดด้วย

6. จัดรายการโทรทัศน์และวิทยุเพื่อการศึกษา ความยาวรวมกันวันละไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง ออกอากาศสัปดาห์ละ 6 วัน ในหัวข้อวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องแก่การเกษตร และวิชาอื่น ๆ ตลอดจนอบรมด้านธรรมจริยา และภูมิปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิดเรื่อง "มหาวิทยาลัยเบ็ด" ทั่วประเทศ

3. การ เปลี่ยนค่านิยมทางสังคมของสังคมไทย.

ค่านิยมทางสังคมบางประการ ที่ยังเป็นตัวถ่วงความเจริญของบ้านเมืองอยู่ในขณะนี้ จะต้องมีการชี้แนะให้เปลี่ยนไป และรัฐบาลนี้ ได้กำหนดวิธีการไว้ดังนี้

ก. ใช้สื่อสารมวลชนชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจว่า สิทธิอำนาจต่าง ๆ นั้น มาจากประชาชน ไม่ใช่มาจากผู้ทรงอำนาจที่โหด

ข. คนไทยจะต้องไม่ยอมรับนับถืออำนาจอันไม่ชอบธรรม และได้มาด้วยการทุจริต เป็นอันขาด

ค. ชักนำให้เกิดความเข้าใจและความเลื่อมใสศาสนาในทางที่ชอบด้วยเหตุผลและขจัดความเชื่อถืออันงมงายต่าง ๆ ให้หมดไป

ง. สร้างอุปนิสัยประหยัด ให้เป็นคตินิยม แทนความฟุ้งเฟ้อฟุ้งงี้ที่มีอยู่ทั่วไป

4. อำนวยความสุขภายในบ้านเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลนี้เชื่อมั่นว่าบ้านเมืองที่สงบสุข จะต้องมิระเบียดวินัยและมีกฎหมายใช้บังคับอย่างศักดิ์สิทธิ์และยุติธรรม เสมอหน้ากันทุกคน ดังนั้น รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่ออำนวยความสุขให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา เพื่อให้สุจริตชนทั้งหลายได้รับความปลอดภัยและอบอุ่นใจ ทั้งในการหาหากินและดำรงชีวิตของตน จะใช้มาตรการเด็ดขาดในการปราบปรามโจรผู้ร้าย และผู้ประพฤติตนเป็นภัยต่อสังคม โดยจะตราไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงในการอำนวยความสุขภายในคั้งกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายเร่งด่วนที่จะพิจารณาเพิ่มอัตราค่าส่งเจ้าหน้าที่รักษาความสงบให้เพียงพอแก่ความจำเป็น และในขณะเดียวกัน ก็จะจัดตั้งศาลยุติธรรมในชนบทเพิ่มขึ้นในรูปของศาลยุติธรรมประจำถิ่นโดยเร็วที่สุด อนึ่ง ในการรักษาความสงบของบ้านเมืองนั้น หากรัฐบาลมีความจำเป็นจะใช้มาตรการรุนแรงอย่างไรไปบ้างก็ตาม รัฐบาลจะกระทำเพื่อส่วนรวมเท่านั้น จะไม่กระทำเพื่อกลุ่มอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่งอย่างเด็ดขาด

เป้าหมายทางบริหาร

รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า การปรับปรุงภาวะการทำการงาน ภาวะการเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนของชาตินั้นจะสำเร็จมิได้เลย ถ้ายังมีได้แก้ไขและปรับปรุงกลไกการบริหารในระดับต่าง ๆ เสียใหม่ ฉะนั้น ภาวะการรีบด่วนที่รัฐบาลนี้จะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการแก้ปัญหาค้าง ๆ ของชาติคั้งกล่าวแล้ว ก็คือ การแก้ไขและปรับปรุง การบริหารท้องถิ่น หัวใจของนโยบายการบริหารของรัฐบาลนี้ ก็คือ การบริหารประเทศที่จะอำนวยให้ประชาชนมีภาวะในทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยเร็ว

ดังนั้น การปฏิรูปการบริหารของรัฐบาล จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลนี้จึงกำหนดแผนเร่งด่วนที่จะดำเนินการปรับปรุงกลไกการบริหารในขั้นต้นไว้ 2 ประการคือ

1. กระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่น โดยให้จังหวัด เป็นศูนย์กลางในการบริหารอย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยสภาตำบล

(1) รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า ในอดีตนั้นการบริหารของเราเป็นไปในลักษณะรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง หรือกับกระทรวงทบวงกรม รัฐบาลนี้เห็นว่าอุปสรรคต่อการกระจายความเจริญไปสู่ชนบท และไม่เป็นผลดีต่อประชาชน รัฐบาลนี้จึงได้กำหนดขั้นตอนในการแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ดังนี้

ก. กระจายอำนาจการบริหารตามแผนงานหรือนโยบายทุกประการที่จะต้องดำเนินการในท้องถิ่น จากส่วนกลางของทุกกระทรวงทบวงกรม ไปยังจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นศูนย์กลางรับผิดชอบดำเนินการให้บังเกิดผลงานที่กำหนดไว้ในแผน และนโยบายนี้ ๆ ไม่ว่าจะ เป็นงานของกระทรวงทบวงกรมใดก็ตามโดยตลอด ทั้งนี้ รัฐบาลจะได้ออกกฎหมายแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎกระทรวง หรือระเบียบตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

ข. จะดำเนินการกระจายอำนาจปกครองไปสู่ประชาชน กล่าวคือ จะเสนอกฎหมายปรับปรุงท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เพื่อเปิดโอกาสให้การปกครองท้องถิ่น ในรูปต่าง ๆ มีการบริหารตนเองโดยอิสระอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทุกจุด

(2) รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า ประชาชนของชาติจำนวนมาก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 อาศัยอยู่ในชนบท และทำมาหากินเลี้ยงชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีรายได้ต่ำมาก การที่จะยกรายได้ของคนกลุ่มนี้ให้สูงขึ้นได้ รัฐบาลจะต้องมีมาตรการในการดำเนินงานไว้อย่างสมบูรณ์ และรัฐบาลนี้เชื่อว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่จะบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องเป็นแผนที่กำหนดขึ้นจากท้องถิ่นและโดยท้องถิ่นเอง อีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนดแผนพัฒนาจะต้องเริ่มจากตำบลขึ้นมาอำเภอและจังหวัดแล้วประกอบเข้าเป็นแผนรวมของชาติ มิใช่เป็นแผนที่กำหนดไปจากส่วนกลาง เช่น ในปัจจุบันนี้ด้วยเหตุและผลดังกล่าวนี้เอง รัฐบาลนี้จึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยสภาตำบลไว้เป็นนโยบายเร่งด่วนประการหนึ่ง กล่าวคือ รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้สภา

ตำบล เป็นหน่วยมูลฐานทางประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ โดยจะมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่ เช่น

ก. การวางแผนพัฒนาตำบลทางระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งจัดทำงบประมาณและติดตามผลการปฏิบัติงาน

ข. มีอำนาจในการ เก็บภาษีที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่

ค. บริหารการสาธารณสุขและสถานอนามัย

ง. ควบคุมและดำเนินการสำรวจและบันทึกหลักเขต เพื่อการออกเอกสารสิทธิในที่ดินของ เกษตรกร เพื่อให้การออกเอกสารสิทธิในที่ดินกระทำได้ครบถ้วนภายในเวลา 4 ปี ตำบลใดเมื่อได้มีการกำหนดเขตกรรมสิทธิ์ที่ดิน และออก เอกสารสิทธิครบถ้วนแล้วก็จะมอบหมายให้ตำบลนั้น ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ตามแผนรวม ของราชการส่วนกลางต่อไปในทันที

จ. เข้าร่วมในการบริหารการศึกษาของตำบล

ฉ. ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันโจรผู้ร้ายภายในตำบล

รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า สถาตำบลเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งย่อมจะต้องทราบว่า ราษฎรในท้องถิ่นกำลังประสบปัญหาใด หรือต้องการจะใช้วิธีใด เพื่อแก้ภาวะการทำมาหากิน และภาวะความเป็นอยู่ของตน รัฐบาลนี้จึงเห็นว่าการมอบหมายให้สภาตำบลเป็นผู้กำหนดแผนพัฒนาของตนขึ้น เป็นสิ่ง เริ่มต้นที่ถูกต้อง ภาระหน้าที่ของรัฐบาลคือ จัดสรรเงินงบประมาณให้สภาตำบลทุกแห่งรับไปดำเนินการ ในการจัดสรรงบประมาณนั้น รัฐบาลจะพิจารณาตามความจำเป็นและความเร่งด่วน ซึ่งแต่ละตำบล เพื่อแก้ปัญหาการทำมาหากิน และการดำรงชีพของราษฎรส่วนใหญ่เป็นสำคัญ และ เมื่อได้รับงบประมาณจากส่วนกลางไปแล้ว การสร้างงานในตำบลก็จะเกิดขึ้นซึ่งก็เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยหนุนให้คนในท้องถิ่นงานทำและรายได้มากขึ้น และ เป็นการลดแรงงานจากชนบทมิให้ไหลบ่าเข้ามาส่วนกลางอีกด้วย

เป้าหมายทางทหาร

รัฐบาลนี้ถือว่า เป็นภาระสำคัญสูงสุดของรัฐบาลที่จะต้อง ดำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ ให้ปลอดภัยจากการรุกรานของอริราชศัตรูภายนอกทั้งหลายทั้งปวง รัฐบาลนี้จึงกำหนด เป้าหมายทางการทหารไว้ เป็นภาระกิจที่จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จะจัดกำลังทหารให้เพียงพอแก่ความจำเป็นและให้มีสมรรถภาพสูง ทั้งในด้านกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ พร้อมทั้งจะรับภาระในการศึกษาเอกราชและอธิปไตยของชาติด้วยสมรรถภาพและแผนยุทธภาพของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครทั้งสิ้นและกำลังทหารต้องเป็นของชาติไม่วุ่นกับบุคคลคณะใด

2. จะส่งเสริมกำลังใจ-ขวัญ และสวัสดิการทหารให้ทั่วถึงทุกด้าน รวมทั้งจะส่งเสริมให้ทหารเกณฑ์ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ เมื่อปลดจากกองประจำการแล้ว

3. จะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหาร ข้าราชการ และประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีอย่างแท้จริงขึ้นในชาติ ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศมากขึ้น เช่น อาสาสมัครรักษาดินแดน เป็นต้น

เป้าหมายทางการต่างประเทศ

เป้าหมายนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลนี้ คือการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้

รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอิสระ โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ตามเป้าหมายเศรษฐกิจและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ เป็นสำคัญ

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมความร่วมมือกันโดยสันติ โดยยึดหลักการที่จะ เป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองและระบบการปกครอง แต่จะยึดหลักความยุติธรรมและความเสมอภาค เป็นสำคัญ ทั้งจะไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน

เพื่อให้เกิดดุลยภาพ ในความสัมพันธ์กับประเทศอภิมหาอำนาจ รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้มีความสัมพันธ์เป็นปกติกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จะให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากประเทศไทยภายในเวลา 1 ปี โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาคนี้และจะเจรจากันอย่างฉันทมิตร

รัฐบาลนี้จะกระชับความสัมพันธ์กับประเทศ เพื่อข้ามและสนับสนุนความร่วมมือกับประเทศอาเซียนในทุกวิธีทาง ทั้งจะไม่ลดละความพยายามในการหาผู้ทาง เพื่อให้มีการติดต่อในทางสร้างสรรค์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเวียตนามเหนือ ในด้านการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้น รัฐบาลนี้จะพิจารณาถึงภาวะผูกพัน เป็นสำคัญและจะไม่ยอมให้มีการเสียเปรียบใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะรัฐบาลประสงค์ที่จะสร้างพื้นฐานพึ่งตนเอง

ให้มากที่สุด และโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทหาร

เมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี แถลงนโยบายขอความไว้วางใจต่อสภาผู้แทนราษฎรจบลงแล้ว ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้กล่าวว่า

...ในนโยบายที่กล่าวว่า จะทำให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะมีรายได้คนละ 1,000 บาทต่อเดือนนั้น เท่าที่รัฐบาลประมาณไว้ว่ามี 16 ล้านคน สงสัยว่าจะทำได้โดยวิธีใดส่วนกรณีสภาค้ำประกัน ทำให้มองดูคล้ายกับว่าจะเป็นการเอาเงิน 2,500 ล้านบาทไปหาเสียงเหมือนกับที่สมัยก่อน กิดดิขจร เคยใช้ในบ้านองนี้ด้วยการตั้งงบประมาณและถูกกล่าวหาแล้ว จึงขอให้รัฐบาลรับรองว่า จะไม่ดำเนินการทำนองนั้น ส่วนกรณีที่รัฐบาลจะผันเงินทุกการพัฒนาให้กระจายไปสู่ชนบทนั้น รู้สึกว่าขณะนี้มือนาการพาณิชย์เพียงไม่กี่แห่งที่ได้รับการผูกขาด จะเป็นไปได้หรือไม่ที่จะให้การตั้งธนาคารได้โดยทั่วไป ส่วนการประกันราคาพืชผลเช่น ข้าว ข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง และอื่น ๆ นั้น อยากจะรู้ว่าจะประกันจริง ๆ ได้หรือไม่ ในการประกันราคาข้าว รัฐบาลจะต้องใช้เงินไม่ต่ำกว่า 2,400 ล้านบาท ข้าวโพด 1,200 ล้านบาท มันสำปะหลังและปออีก 1,200 ล้านบาท รวม 3 อย่างก็เป็นเงินถึง 4,000 ล้านบาทแล้ว จะเอาเงินจากไหนมาทำ

...ในเรื่องที่รัฐบาลจะให้ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือนขึ้นรถเมล์ฟรีนั้น อย่างที่ทราบว่าจะทำโดยวิธีเพิ่มรถหรืออย่างไร แถลงมาไม่ชัดเจน ขณะนี้รถก็ไม่พออยู่แล้ว ถ้าขึ้นไปเพิ่มรถจะเอารถที่ไหนให้คนนั่งและจะให้เงินอุดหนุนบริษัทด้วยวิธีการอย่างไร เท่าที่ได้ประมาณตัวเลขแล้วบริษัทต่าง ๆ จะต้องได้รับเงินช่วยเหลือ เป็นร้อยละ เป็นพันล้าน ส่วนการรักษาฟรีก็เช่นเดียวกัน สถิติผู้ป่วยในกรุงเทพฯ ตกวันละประมาณ 10,000 คนเศษ ส่วนต่างจังหวัดจะประมาณ 500 คน รวมแล้วแต่ละวัน จะมีคนไทยไปรับการรักษาพยาบาลราว ๆ 4 หมื่นคน 5 หมื่นคน ถ้าคิดคนละ 10 บาท ปีหนึ่งก็เป็นเงินนับร้อย ๆ ล้านบาทจะหาเงินที่ไหนมาใช้จ่าย¹²

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้กล่าวชี้แจงเหตุผลให้ทราบดังนี้

...รัฐบาลนี้ไม่โง่เขลาเบาปัญญาอย่างนี้ จึงได้วางแผนเศรษฐกิจและการพัฒนาทางเกษตรไว้ให้เขาหารายได้ของเขาเอง ถ้าเขายังมีรายได้ไม่ถึงเป้าหมายคือคนละหนึ่งพันบาทต่อเดือน ก็ยังไม่ยุติ ไม่เลิก จะทำต่อไป ที่ทำไปนี้เพื่อเป็นการหาเสียง แต่การหาเสียงให้แก่สมาชิกทุกคนที่นั่งอยู่ในที่นี้ ก็เพราะที่ทุกคนทำดังนี้ก็เพราะหาเสียงสำหรับเงินสองพันห้าร้อยล้านบาท ที่จะจ่ายให้สภาค้ำประกัน เรามีจ่าย จ่ายไปให้เขาทำกันเอง ตามความปรารถนาของเขา โดยจะมีคนของรัฐบาลคอยควบคุมชักนำ แต่สภาค้ำประกันต้องวินิจฉัยเอาเอง

สำหรับ เรื่องประกันราคาผลผลิตนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้กล่าวตอบได้ดังนี้

...สมาชิกอาจเข้าใจผิด เพราะเป็นห่วงแต่ว่าจะเอาเงินที่ไหน ไปซื้อผลผลิต จะเคาอยู่กลางที่ไหนมาเก็บ เราจะยอมให้ชาวไร่ชาวนายากจนมีหนี้สินต่อไป อย่างนี้หรือ จะต้องแก้ไขที่ระบบการค้า

การรักษาพยาบาลนั้นแล้ว ถ้าจะหาว่าเอาเงินหลวงมาใช้จ่าย ก็ยอมรับอาสา ที่เป็นผู้จ่าย เพราะดีกว่าเก็บไว้คลังคลัง เหมือนรัฐบาลที่แล้วมา จะเกิดการ อบรมแพทย์ "ประชารักษ์" ออกไปช่วยคามชนบท เหมือนที่ทางทหารมีแพทย์เสนา รักษ์หรือแพทย์เท้าเปล่า

นายอนุช โรจนเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ช่วยชี้แจง เกี่ยวกับการเพิ่มรายได้ของรัฐบาลเพื่อนำมาใช้จ่าย ในการบริหารประเทศว่า

...เนื่องจากการเก็บภาษีทางตรงไม่ได้ผล รัฐบาลจึงต้องเพิ่มการเก็บภาษีทั้งหมด ของงบประมาณแผ่นดิน ให้เพิ่มขึ้นร้อยละสิบของภาษีทางตรง ในอัตราภาษีปัจจุบัน แต่จะเพิ่มอะไรบ้างยังตอบไม่ได้¹³

วิเคราะห์นโยบายการเมืองของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

นโยบายที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมและนายก รัฐมนตรี คนใหม่ได้แถลงต่อรัฐสภา จะเห็นว่า ได้วางโครงการที่จะพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อย่างละเอียด ซึ่งจะได้อธิบายวิเคราะห์เป็นด้าน ๆ ไป

1. ทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลมีความเข้าใจว่าสภาพ เศรษฐกิจในขณะนั้นเป็น เรื่องสำคัญ เพราะสภาพบ้านเมืองอยู่ในระยะเวลาที่ประสบความยุ่งยาก เนื่องจากความ ไม่เข้าใจกันระหว่างนายทุนและลูกจ้างหรือกรรมกร มีการประท้วง หยุดงานเพื่อขอค่า แรงงานเพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะให้ประชากรที่บรรลุนิติภาวะ มีงานทำและมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท และจะพยายามสร้างงานให้ประชาชนทุกคนมี งานทำ โดยการผันเงินออกสู่ชนบท ให้สภาตำบลเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยใช้เงิน ดันนั้นจ้างประชาชนให้ทำงาน ในชนบทและในด้าน การเกษตรก็ผัน เงินการเกษตรออกให้ถึง มือเกษตรกร

ส่วนผลผลิตทางการเกษตร ก็มีการประกันราคาผลผลิตของเกษตรกร เช่น
ประกันราคาข้าวเปลือก ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง

จะเห็นว่ารัฐบาลได้มุ่งประเด็นไปที่การพัฒนาอาชีพ ไปสู่ประชากรส่วนใหญ่ของ
ประเทศในชนบท ซึ่งยังมีฐานะยากจน มีรายได้น้อย การผันเงินให้สภาตำบลนำไปปรับปรุง
สภาพชีวิตในชนบทให้ดีขึ้นก็จะเป็นการสร้างงานให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

สำหรับในเขตเมือง จะขจัดความยากจน โดยการสร้างที่อยู่อาศัยอาคาร
สงเคราะห์ให้แก่ผู้มีรายได้น้อยและยังขาดที่อยู่อาศัยมีละ 20,000 หน่วย ซึ่งจะเป็นทำให้
เกิดการจ้างงาน ทำให้ประชาชนมีงานทำมากขึ้น และจะดำเนินการให้ประชาชนมีรายได้
อย่างต่ำเดือนละ 1,000 บาท ให้บริการขนส่งโดยสารประจำทางฟรี ไม่ต้องเสียค่าเล่า
เรียนในการศึกษาภาคบังคับและได้รับบริการฟรีด้านการรักษาความเจ็บไข้

2. ทางด้านสังคม จะลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน ด้วยวิธีการจัดเก็บ
ภาษีทางตรง เพื่อให้รัฐมีรายได้จากภาษีเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้นำเงินภาษีไปใช้ปรับปรุง
ประเทศ สร้างความเป็นธรรมในระบบการศึกษาภาคบังคับให้ศึกษาฟรี ขยายการศึกษา
ภาคบังคับ จัดทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนแก่เรียนดี กระจายการบริการด้าน
การศึกษาไปยังท้องที่ในเขตชนบทโดยทั่วถึง ส่งเสริมการศึกษาวชิรชีพ เพื่อให้นักเรียนได้
เรียนและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ เปลี่ยนค่านิยมบางประการที่เป็น
ตัวถ่วงความเจริญของบ้านเมือง ให้รู้จักประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ อำนวยความสะดวกสบายใน
บ้านเมือง โดยพยายามลดปัญหาอาชญากรรม เพื่อให้ประชาชนได้อยู่อย่างสุจริตชน

3. ทางด้านการบริหาร รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ จะกระจายอำนาจ
การบริหารไปสู่ท้องถิ่น โดยใช้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการบริหาร ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น
ผู้รับผิดชอบ โดยให้แต่ละท้องถิ่นวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเอง โดยจะให้สภาตำบลเป็นหน่วยมูล
ฐานของประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ เพื่อปกครองตนเอง

4. ทางด้านทหาร รัฐบาลเห็นความสำคัญในการป้องกันเอกราชของชาติ จึง
ต้องบำรุงขวัญของทหารและจัดกำลังอาวุธยุทธโธปกรณ์ให้เพียงพอและพร้อมที่จะปราบปรามศัตรู
ผู้มารุกรานได้ และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหารกับประชาชน ซึ่งศูนย์เสียไปใน

5. ทางด้านต่างประเทศ นับเป็นนโยบายสำคัญของชาติที่จะทำความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองและระบอบการปกครอง แต่จะยึดหลักความยุติธรรมและความเสมอภาค เป็นสำคัญและจะไม่มี การแทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน และจะไม่ให้มีการเสียเปรียบใด ๆ กับต่างประเทศ

จากการแถลงนโยบายทุกด้านนี้ พบว่ารัฐบาลจะต้องใช้เงินอย่างมหาศาล ซึ่งมีพรรคฝ่ายค้านหลายท่านได้แสดงความไม่เห็นด้วยในการที่รัฐบาลจะนำเงินมาใช้จ่ายอย่างมากมาย ดังที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้โจมตีนโยบายการใช้เงินของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ดังนี้

...ในกรณีที่รัฐบาลจะสร้างอาคารสงเคราะห์ปีละ 2 หมื่นหน่วย ตามราคาก่อสร้างหน่วยละห้าหมื่นบาทจะเป็นเงินถึง 1 พันล้านบาท เมื่อรวมกับบ้านพักของข้าราชการที่รัฐบาลจะให้ช่วยเหลืออีกนับหมื่นหน่วยจะตกเป็นเงินถึง 2,500 ล้านบาท ทั้งสองยอดนี้ก็ปาเข้าไป 3,500 ล้านบาท แล้วจะหาเงินมาใช้จ่ายได้จากทางใด และที่ว่าจะให้คนมีงานทำอีกปีละนับแสน ๆ คนนั้นจากสถิติที่ได้จากสิงคโปร์ การสร้างบ้านพัก 2 หมื่นหน่วย จะใช้คนงานเพียง 2 หรือ 3 หมื่นคนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นแสน ๆ คน

...เกี่ยวแก่นโยบายการศึกษา ค่าหนังสือโดยละเอียดยังไม่ได้ เพราะไม่มีตัวเลขที่แน่นอน และเมื่อได้พิจารณาขอยกจากนโยบายต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลจะต้องใช้จ่ายถึงปีละ 136,410 ล้านบาท เมื่อรวมกับงบประมาณรายได้ อีกปีละ 40,000 ล้านบาท เทียบกับรายได้ของประชาชนชาติทั้งหมด ซึ่งจะมีรวมกันประมาณแสนล้านบาท ก็เกือบหมดแล้ว คนทั้งประเทศจะเอาอะไรกิน นอกจากจะกินลมกันเท่านั้น...¹⁴

วิเคราะห์การปฏิบัติงานของรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

รัฐบาลได้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา นั่นคือ รัฐบาลได้จัดการผันเงินออกสู่ชนบท ทำให้ประชากรในชนบทมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แผนงานนี้เป็นแผนงานที่ดีและน่าจะนำประเทศไทยไปสู่ความเจริญได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ว่าเงินผันเหล่านั้น ไม่ได้ไปสู่มือประชาชนทั้งหมด คงไปถึงมือประชาชนเพียงบางส่วนเท่านั้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ

ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้คืนเงินบางส่วนเข้าสู่กระเป๋าตนเอง ทำให้โครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ ได้รับผลสำเร็จน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้

สรุป

นโยบายของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนโยบายที่ค้ำประกันประชาชน ถ้าได้ทำตามแผนงานนั้น 100 % จะทำให้ประเทศชาติสามารถแก้ปัญหาความยากจนและไม่มีการทำของประชากรได้ แต่ทั้งนี้จะต้องแก้ปัญหาพื้นฐานของของบริหาร นั่นคือการเห็นแก่ได้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ จะพบเห็นกันจน เป็น เหตุการณ์ปกติในบ้าน เมืองของเราที่ว่า เมื่อจัดทำแผนงานใดขึ้น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในแผนงานนั้นจะมีความรำรวยขึ้นอย่างรวดเร็วผิดหูผิดตา ดังนั้นปัญหาใหญ่ที่ควรจะแก้ไข คือ ปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการ ซึ่งรัฐบาลพยายามปราบปราม แต่ยิ่งปราบก็ดูเหมือนการคอร์รัปชันจะเกิดมากขึ้น เป็นเงาตามตัว เพราะผู้ทำการคอร์รัปชันคือผู้บริหารระดับสูงนั่นเอง ซึ่งจะทำให้การได้อย่างแบบเนียนและไม่มีผู้ใดสามารถเอาผิดได้

นโยบายการเมืองของรัฐธรรมนุญ พุทธศักราช 2519

รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นับว่าเป็นรัฐบาลที่ให้ประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างสูงสุด ประชาชนมีเสรีภาพมากมาย มีการก่อความวุ่นวาย เช่นนัดหยุดงาน ประท้วง แม้แต่การยกพวกบุกทำลายทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรีนครี เหตุการณ์บ้านเมืองในระยะหลังจากการจลาจล พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายผิดเจตนารมณ์ของวิรชนผู้เสียสละชีวิตในเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 พวกฝ่ายซ้ายได้บิดเบือนเจตนารมณ์ของวิรชน โดยผู้นิยมลัทธิมาร์กซิสม์ อ้างว่า วิรชน 14 ตุลาคม เป็นพวกของเขา และเป็นผู้บุกเบิกทางสำหรับสังคมนิยมมาร์กซิสม์ ในความเป็นจริงแล้ว "วิรชน" ผู้เสียสละชีวิตในเหตุการณ์วันนั้นมีได้คิดถึงเรื่องอื่นใดเลย นอกจากการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงในสังคม เขาไม่ได้คิดว่าตัวเอง เป็นขวาหรือซ้าย นอกจากเป็นนักประชาธิปไตยผู้ไม่ชอบระบอบเผด็จการ เขาเป็นตัวแทนของประชาชนและกระทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงและกระทำไปอย่างบริสุทธิ์ใจเพื่อการสรรค์สร้างประชาธิปไตยที่แท้จริง การบิดเบือนประวัติศาสตร์โดยพวกซ้ายจัด มีผลเสียอย่างยิ่งสำหรับอนาคตของประชาธิปไตยในสังคมไทย สภาพการเมืองหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้พวกฝ่ายขวาไม่เห็นด้วย

อยู่แล้วกับเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เพิ่มความเชื่อมั่นของคนว่า เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม เป็นการกระทำของพวกคอมมิวนิสต์ ระบอบประชาธิปไตยหลัง 14 ตุลาคม จึงไม่มีความชอบธรรมนักในสายตาของพวกฝ่ายขวา ทำให้เขามีความคิดว่า ระบอบเก่า นั้นมีความเหมาะสมแล้วสำหรับปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในบ้านและรอบบ้าน ข้อสำคัญ คือระบอบใหม่มีแต่หน้าความ รุนวายเป็นความขัดแย้งในสังคม เพิ่มขึ้นและเป็นการ เปิดทางให้ พวกคอมมิวนิสต์ เข้ามามีอิทธิพล จึงทำให้สภาพสังคมและการเมืองในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์นองเลือดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินต้องทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งมีผลทำให้ระบบการเมืองไทยต้องหยุดชะงักถอยหลังกลับไปสู่จุดเริ่มต้นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งที่ ประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นเวลากว่า 40 ปีแล้ว ทั้งนี้เพราะการทำรัฐประหาร แต่ละครั้งมีผลทำให้กลไกของระบอบประชาธิปไตยต้องหยุดชะงัก อันได้แก่รัฐสภาต้องถูกยุบ รัฐธรรมนูญถูกยกเลิก คณะรัฐบาลต้องหมดสภาพไปโดยปริยาย

จากการที่สถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นเกิดความสับสนอย่างมาก จนคณะทหาร โดยการนำของ พลเรือเอก ชาติ ชลอมอยู่ ได้ทำการรัฐประหารและได้มอบหมายให้นาย ธานีธรรม ทรัพย์วิเชียร เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาล โดยคณะนายทหารทำหน้าที่เป็นที่เสี่ยง ให้รัฐบาล จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า กลุ่มการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ คงได้รับการ สนับสนุนจากคณะนายทหาร จนกระทั่งทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศได้สำเร็จ ด้วยการสร้างสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษา กับกลุ่มอิทธิพล กลุ่มการเมืองต่าง ๆ อันได้แก่กลุ่มสหภาพประชาธิปไตย กลุ่มชมรมวิทยุเสรี กลุ่มไตรรงค์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม กระทิงแดง กลุ่มลูกเสือชาวบ้านและกลุ่มนวมพล ร่วมมือกันดำเนินการสมทบสนับสนุน เพื่อ เปลี่ยนแปลงรัฐบาลจนสำเร็จ

รัฐบาลของนายธานีธรรม ทรัพย์วิเชียร ได้วางแผนพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย ออกเป็นช่วง ๆ กินเวลาทั้งหมด 12 ปี มีนโยบายเด่นที่สุดคือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์โดย มีการอบรมข้าราชการกรมกองต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงภัยคอมมิวนิสต์ ในระดับระหว่าง ประเทศได้มีการต่อต้านลัทธิและการปกครองระบบคอมมิวนิสต์ ได้มีการเรียไรเงินสร้าง โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธราช และมีการออกหนังสือพิมพ์เจ้าพระยา เพื่อทำให้เป็นหนังสือ ตัวอย่าง เนื่องจากคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ยังขาดประสบการณ์ แม้วินายกรัฐมนตรี

จะมีจิตใจบริสุทธิ์ มีสะอาด แต่นโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเฉพาะนโยบายสุดขอบในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ การปลุกความรู้สึกชาตินิยม การมีกิจกรรมแปลก ๆ เช่น การพยายามสร้างเสาชิงช้าให้สูงมาก ๆ ทำให้รัฐบาลถูกมองในแง่ลบหรือเกินเลย จนมีเสียงซุบซิบเยาะเย้ยถากถางและบ่อนทำลายความชอบธรรมของรัฐบาล และในจำนวนกลุ่มที่พยายามทำลายความชอบธรรมของรัฐบาลก็มีทหารบางกลุ่มรวมอยู่ด้วย

หลังจากรัฐบาลธานินทร์ เข้าบริหารประเทศเพียงครึ่งปี ก็ได้มีการพยายามยึดอำนาจโดยการใช้กำลังทหาร นำโดย พลเอกฉัตร หิรัญศิริ แต่ประสบความสำเร็จล้มเหลว และพลเอกฉัตรถูกลงโทษด้วยการยิงเป้า และหลังจากนั้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ก็ได้มีการยึดอำนาจด้วยกำลังทหารอีกครั้งหนึ่ง นำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ก็สิ้นสุดลง

สภาพทางการเมืองของไทยในช่วงวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา จนกระทั่งเกิดรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งนำโดย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หากจะดูอย่างผิวเผินแล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยกันอย่างแท้จริงและหวังว่าในช่วงเวลาต่อไป การเมืองไทยก็คงจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตลอดไป แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึก ๆ ลงไปพบว่า โดยแท้ที่จริงแล้วในสาระสำคัญของการเมืองไทยแล้ว มิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด อำนาจหรือพลังทางการเมืองเก่า ซึ่งได้แก่ระบบราชการยังคงครอบงำสังคมไทย โดยเฉพาะทหารยังเป็นสถาบันที่ประชาชนให้ความเชื่อถือและไม่ยอมสูญเสียอำนาจทางการเมือง นอกจากนี้กลุ่มผู้นำในระบบราชการไทยเองก็หาได้มีสิทธิแห่งประชาธิปไตย ในการที่จะปล่อยให้อำนาจทางการเมืองอยู่กับประชาชน โดยให้รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนมีอำนาจอย่างแท้จริงทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย ในการบริหารปกครองประเทศแต่อย่างใด ไม่ กลุ่มพลังเก่ายังคงต้องการรักษาอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองอยู่ พยายามที่จะหาทางช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกลับคืนอยู่เสมอ และก็ประสบผลสำเร็จเมื่อได้กระทำการรัฐประหารยึดอำนาจสำเร็จ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยอาศัยเหตุการณ์ที่เกิดจลาจลในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในเข้ามิดวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งได้เกิดปะทะกันขึ้นระหว่างนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่ประท้วงการ

กลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์และได้เข้าจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กับกลุ่มต่อต้านที่อยู่ภายนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งภาคเช้าล้มตายเป็นจำนวนมาก และกองกำลังตำรวจได้เข้าระงับเหตุ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงได้กระทำการรัฐประหารยึดอำนาจ โดยชี้แจงสาเหตุของการทำรัฐประหารดังนี้

คำแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ตามแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินว่า

ขณะนี้ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศตั้งแต่วันที่ 18.00 นวทีกา วันที่ 6 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2519 เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดยทั่วไปแล้ว

บัดนี้ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ประจักษ์ถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ได้มีกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบด้วย นิสิต นักศึกษาบางกลุ่ม ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอัน เป็นการเหยียดหย้าจิตใจของคนไทยทั้งชาติ โดยเจตจำนงทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการของคอมมิวนิสต์ จะเข้ายึดครองประเทศไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุม ก็ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงคราม โดยร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนามต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก สถานการณ์โดยทั่วไปก็เริ่มเลวลงเป็นลำดับ จนเกิดความระส่ำระสายขึ้นโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อปรากฏแจ้งชัดว่า รัฐมนตรีบางนายและนักการเมืองบางกลุ่ม ตลอดจนสื่อมวลชนหลายแห่งมีส่วนสนับสนุนอยู่อย่างแข็งขันและออกนอกหน้า เหตุการณ์เลวร้ายดังกล่าวนี้ย่อมจะทำให้รัฐบาลไม่สามารถรักษาสถานการณ์บ้านเมืองตามวิถีทางรัฐธรรมนูญไว้ได้ หากปล่อยไว้ เช่นนี้ก็นับวันที่ประเทศไทยและประชาชนจะต้องประสบกับความวิบัติยิ่งขึ้น เป็นลำดับจนยากที่จะแก้ไข คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงมีความจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้โดยเฉียบขาดและฉับพลัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชาติ และมีให้ประเทศไทยต้องคงไป เป็นเหยื่อของจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์

อนึ่ง ถึงแม้ว่าในขณะนี้จะมีรัฐสภาอยู่ แต่ก็เป็นที่แจ้งประจักษ์แก่ประชาชนแล้วว่า นักการเมืองที่อยู่ในพรรคเดียวกันก็แตกแยกกัน ไม่มียึดถืออุดมคติของพรรคและไม่ได้ปฏิบัติตามอาณัติที่ประชาชนได้มอบไว้ให้ซึ่งเป็นการพันวิสัยที่ระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปตามวิถีทาง

รัฐธรรมนุญได้

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เกอตขุนพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะอย่างสูง ผู้ใดจะละเมิดมิได้ การยึดอำนาจครั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถาบันที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ ให้ดำรงอยู่ตลอดไป องค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้รับการอารักขาจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอย่างปลอดภัยแล้วทุกประการ

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จะไม่เปลี่ยนแปลงสถาบันใด ๆ เกินกว่าความจำเป็น เพื่อความปลอดภัยของประเทศไทย ชาวดังประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะทูตานุทูต กงสุล สถานทูต สถานกงสุล และองค์การระหว่างประเทศ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ให้ความคุ้มครองอย่างเข้มแข็ง

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ขอยืนยันจะยึดมั่น ในความปรารถนาาร่วมกันของ ประชาชนชาวไทย ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงจะบากบั่นจนสุดความสามารถที่จะให้ระบอบการปกครองดังกล่าว มีขึ้นด้วยรากฐานอันมั่นคง เป็นขั้น เป็นตอนให้จงได้ และจะดำเนินการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินให้ไปสู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อันเหมาะสมแก่สถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อบรรลุผลสำเร็จในที่สุด¹⁵

เมื่อนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้ารับบริหารประเทศได้แถลงนโยบาย การบริหารประเทศต่อสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2519 ดังนี้
ท่านประธานสภา ฯ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

คามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ข้าพเจ้า เป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ 8 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ 22 ตุลาคม พุทธศักราช

15

"แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน"; ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 93

(6 ตุลาคม 2519)

2519 ความปรากฏอยู่แล้วนั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีซึ่งมีความยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลงเพื่อให้สภาได้ ทราวดังต่อไปนี้ คือ

(1) รัฐบาลนี้ถือหลักประหัตเป็นสำคัญ และตระหนักว่าความมั่นคงของ ประเทศ เป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ และความเป็นธรรม ในสังคม เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายในการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และเพื่อให้ ประเทศดำรงคงอยู่ด้วยความปลอดภัย ฉะนั้นรัฐบาลนี้จักได้ดำเนินการทุกประการ เพื่อดำรง ไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ โดยจะกระเดียดและ เสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันชาติให้เข้มแข็ง ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะป้องกันราช อาณาจักร โดยพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด

สำหรับในระยะ 4 ปีนี้ จะดำเนินการทั้งปวงเพื่อให้กำลังทหารของชาติอยู่ใน สภาพพร้อมรบ และสามารถขยายได้ยามฉุกเฉิน จะพัฒนาหลักวิชาการแะระบบอาวุธให้ สามารถเผชิญกับภัยได้ทุกรูปแบบ จะปรับปรุงสวัสดิการบำรุงขวัญและกำลังใจของทหารให้ สูงอยู่เสมอ รวมทั้งประสานความเข้าใจระหว่างทหารกับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น และส่งเสริม ให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้วย

(2) จะป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังและเด็ดขาด จะขจัด การฉ้อราษฎร์บังหลวง และเบียดเบียนราษฎร จะป้องกันปราบปรามการผิดและค้ายาเสพติด ให้โทษ และแก้ไขบำบัดผู้ติดยาเสพติดดังกล่าวให้ได้ผลโดยด่วน จะดำเนินการตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขความยากจนของราษฎรส่วนใหญ่ ส่งเสริม ให้ประชาชนทุกคนมีอาชีพ และรายได้ที่แน่นอนเพิ่มขึ้นด้วยการพัฒนาการประกอบอาชีพประเภท ต่าง ๆ และดำเนินการใช้แรงงานให้เต็มที่เพื่อขจัดปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมให้มี การฝึกอบรมช่างฝีมือหรือแรงงานที่ใช้ฝีมือในการทำงาน ทั้งจะ เน้นหนักในการพัฒนาการเมือง ชนบท และสาธารณสุขโลกและจะปรับปรุงและพัฒนาการปกครองในประเทศทุกระดับ

(3) จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หดงไว้ซึ่งความเป็นอิสระของ ผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี จัดให้มีศาลในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีรถคดี และปรับปรุงวิธีการ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้เป็นไปโดยรวดเร็ว ทั้งนี้โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ ตลอดจนเพิ่มจำนวนและส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้พิพากษาด้วยการฝึกอบรม ทั้งภายในประเทศ ต่างประเทศ และบริการด้านสวัสดิการให้สมกับอัตรา ประมวลจรรยาบรรณตุลาการขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร กับจัดทำคู่มือตุลาการขึ้นด้วย

นอกจากนั้นในด้านกระบวนการยุติธรรมฝ่ายอัยการ จะได้ปฏิรูปด้วยการจัดให้มีพนักงานอัยการขึ้นพิจารณาอุทธรณ์ฎีกา และให้พนักงานอัยการได้ควบคุมการสอบสวนด้วย เป็นต้น

(4) ในด้านการต่างประเทศ รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายโดยอิสระ ยึดถือผลประโยชน์ของประเทศไทยชาติ ความอยู่รอด และความมั่นคงของชาติเป็นหลักสำคัญเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติและบูรณภาพแห่งราชอาณาจักร และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุข จะสนับสนุนหลักการและความมุ่งประสงค์ของสหประชาชาติ และยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติโดยจะร่วมมือกับประเทศสมาชิก และองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ในอันที่จะส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของโลกตลอดจนธำรงไว้ซึ่งความ ยุติธรรมระหว่างประเทศ จะดำเนินความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศ ซึ่งปรารถนาและแสดงเจตจำนงที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยด้วยความจริงใจโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในระบอบการปกครอง หรือระบอบเศรษฐกิจสังคม โดยจะยึดหลักความ เสมอภาค ความเที่ยงธรรม การเคารพอธิปไตย การบูรณภาพแห่งดินแดนและการไม่รุกรานคุกคาม หรือแทรกแซงในกิจการภายในซึ่งกันและกัน จะแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ด้วยการใช่วิธีทางการทูตเป็นหลักสำคัญโดยยึดมั่นในหลักกฎหมายและความยุติธรรมระหว่างประเทศ กับจะรักษาไว้ซึ่งสิทธิและปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา และความตกลงที่ทำไว้กับนานาประเทศบนรากฐานของความ เสมอภาค ความเที่ยงธรรมและการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน นอกจากนั้นจะได้ส่งเสริมความร่วมมือส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะกระชับความสัมพันธ์และความ เข้าใจอันดี ตลอดจนความร่วมมือกับประเทศในสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดเสถียรภาพความมั่นคงความเจริญก้าวหน้าอยู่ดีกินดีและสันติสุขร่วมกันในประเทศสมาชิก และในอาณัติบริเวณนี้และจะสนับสนุน

สนุนมาตรการต่าง ๆ ที่เกื้อกูลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางกับทั้งจะดำเนินนโยบายต่างประเทศในอันที่จะช่วยส่งเสริมและให้หลักประกันแก่การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนและการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันด้วย

(5) ในด้านการคลัง รัฐบาลนี้จะบริหารการคลังโดยถือหลักว่า เสถียรภาพทางการคลัง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจะใช้นโยบายการคลังเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและ เสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจตามสภาวะการณ์

เพื่อให้การนิคมคลัง เจตนาารบณของการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จะได้ปรับปรุงระเบียบแบบแผน ซึ่งทำให้การปฏิบัติราชการมีความคล่องตัวและประหยัด นอกจากนี้ จะดำเนินการให้สถาบันการเงินของเอกชนมีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

(6) สำหรับการพาณิชย์ รัฐบาลนี้ถือเอาการกินถืออยู่ดีของประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้ โดยจะจัดให้ประชาชนได้มีสินค้าที่จำเป็นเพื่อการอุปโภคบริโภค ในปริมาณที่เพียงพอ คุณภาพเหมาะสมและราคาพอสมควร จัดให้ผู้ผลิตได้มีโอกาสจำหน่ายผลผลิตโดยสะดวกและในราคาที่เป็นธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศออกไปขายในต่างประเทศในปริมาณและมูลค่าที่สูงขึ้น รวบรวมทั้งการขยายตลาดในต่างประเทศให้กว้างขวาง และจัดระบบการค้าให้เป็นระเบียบและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันที่ยุติธรรม โดยสนับสนุนผู้ทำการค้าโดยสุจริต

(7) ส่วนการอุตสาหกรรมนั้น จะได้ส่งเสริมและดำเนินการให้มีอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อปัจจัย 4 ที่จำเป็นแก่การค้ารุ่งเรืองของประชาชน ตลอดจนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในงานอาชีพให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และให้มีเหลือเพื่อส่งออกใบแลกเปลี่ยนของซึ่งยังผลิตเองไม่ได้ แต่จำเป็นแก่การค้ารุ่งเรืองของประชาชน อนึ่ง จะปรับปรุงแก้ไขให้กิจการอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ดำเนินไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ต้นทุนการผลิตแร่วลดลง และรัฐบาลในฐานะเจ้าของแร่ได้รับผลประโยชน์เป็นค่าภาคหลวง และส่วนแบ่งของกำไรอันพึงได้มากขึ้น ช่วยเหลือและเร่งรัดการเจาะหาน้ำมันดิบและแก๊ส

ธรรมชาติ เพื่อก่อให้เกิดอุตสาหกรรมน้ำมันที่สมบูรณ์ ส่งเสริมและดำเนินการให้มีอุตสาหกรรม
 มุ่งสำหรับ เกษตรกรรม อาหารสัตว์สำเร็จรูปหรือกิ่งสำเร็จรูปจากผลิตผล เกษตรในประเทศ
 สสำรวจและศึกษาทางธรณีวิทยา ทาแหล่งแร่ธาตุต่าง ๆ และนำมาใช้เป็นประโยชน์โดยคำนึง
 ถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ

(8) ในด้านการคมนาคม จะดำเนินการเพื่อให้มีบริการในด้านการสื่อสารและ
 การขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ อย่างเพียงพอในมาตรฐานอันควร และจัดให้
 บริการในด้านการอุดมศึกษา เป็นที่รับรองและเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาเฉพาะหน้าอันเร่งด่วนคือ เรื่องรถยนต์โดยสารใน เขตกรุงเทพ
 มหานครนั้น ในระยะ 6 เดือนแรกนี้ จะจัดให้มีการเพิ่มจำนวนรถขึ้น เมื่อครบ 18 เดือน
 จะจัดให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้โดยยึดหลัก
 ความสะดวก ปลอดภัย ประหยัด และมีประสิทธิภาพเป็นเกณฑ์

(9) ด้านการเกษตรและสหกรณ์ รัฐบาลนี้จะยึดถือโครงการปฏิรูปที่ดินควบคู่กัน
 ไปด้วยกับการพัฒนาระบบสหกรณ์ทุกระดับ เป็นนโยบายสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกร
 ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยใน 4 ปีนี้จะทำการปฏิรูปที่ดินพระราชทาน ที่ดิน
 ของรัฐและที่ดินของเอกชน รวมเป็นเนื้อที่ดินประมาณ 8 ล้านไร่ ด้วยการปรับปรุงเกี่ยวกับ
 สิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร รวมทั้งการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อการเกษตรนั้น

จะสนับสนุน เกษตรกรขนาดเล็ก กลุ่ม เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้มีขีด
 ความสามารถในการผลิตสูงขึ้น จัดให้มีบริการปัจจัยการผลิต เช่น การจัดระบบการเกษตร
 การชลประทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การชลประทานขนาดเล็กให้ทั่วถึงทุกท้องที่ การบำรุง
 ดิน การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการผลิต รวมทั้งการปรับปรุงและอนุรักษ์ทรัพยากร
 ธรรมชาติ ในการนี้จะได้จัดการให้มีมาตรการเพื่อปลดปล่อยหนี้สินแก่ชาวไร่ชาวนา และ
 จัดการส่งเสริมให้มีการจ้างแรงงานในชนบทอย่างทั่วถึง ร่วมมือส่งเสริมให้ความรู้ในการผลิต
 อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมพื้นเมือง เช่น การจักสาน การทอผ้า การแกะ
 สลัก การปั้น การทอเสื่อ เป็นต้น

จะส่งเสริมการปลูกสัตว์ การบำรุงพันธุ์ และเลี้ยงปลาน้ำจืด สัตว์น้ำกร่อย
 และการประมงทะเล ให้เป็นผลดียิ่งขึ้น

การบำรุงและป้องกันรักษาป่าไม้ของชาติ เป็น เรื่องที่จะ ได้กวัด ขั้น เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธาร ในขณะที่เดียวกันจะได้เร่งรัดการปลูกสร้างสวนป่าให้มากยิ่งขึ้น

(10) ในด้านการศึกษา รัฐบาลนี้ถือว่าเป็นหน้าที่หลักตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในอันที่จะอบรมและเร่งเร้าเป็นพิเศษให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วราชอาณาจักร ตระหนักและเห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีชาติ ศาสนา และมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพภายในกรอบของกฎหมาย และตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนั้น รัฐบาลนี้จะปรับปรุงระบบและขบวนการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาเป็น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถ ทักษะคิด พฤติกรรม ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้พลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทย

ในด้านการศึกษาระดับมัธยม แม้ว่ารัฐจะถือเป็นหน้าที่และภาระกิจโดยตรงของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบจัดให้เปล่าอย่างเสมอภาค แต่รัฐก็ยินดีเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนจัดได้ภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด โดยภาคเอกชนจะต้องรักษาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายโครงการและเอกลักษณ์ของการศึกษาของชาติ และไม่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อแสวงหากำไรเกินควร

ในด้านการศึกษาที่มีใช้การศึกษาระดับมัธยม ทุกระดับและทุกประเภทนั้น รัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการรับการศึกษาอบรม ตามกำลังความสามารถของสติปัญญา ซึ่งผู้รับการศึกษาจะต้องรับภาระบ้างตามสมควร ในการนี้รัฐจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้ และมีสติปัญญา และจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากท้องถิ่น เพื่อให้กลับไปทำงานในท้องถิ่น หลังจากการสำเร็จการศึกษาแล้วอีกด้วย

จะแก้ไขปรับปรุงและขยายการศึกษาผู้ใหญ่ และการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยให้การศึกษาดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง และจะ เน้นการพัฒนาศึกษาในด้าน

เกษตรกรรม เป็นพิเศษ ส่วนการศึกษาในด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีนั้น รัฐจะจัดตามความจำเป็นในทางเศรษฐกิจและสังคม และจะจัดการศึกษาโดยเน้นในส่วนที่จะสนับสนุน เกษตรกรรม

ในด้านการฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ รัฐบาลนี้ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐแต่ผู้เดียว ในการรับผิดชอบดำเนินการ และการรับบุคคลเข้ามาศึกษาในด้านการฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ จะต้องใช้มาตรการพิเศษ คัดเลือกบุคคลผู้มีสติปัญญา และความสามารถเหมาะสม และที่มีทัศนคติ บุคลิกภาพ และความสนใจอย่างแท้จริงที่จะเป็นครู มาเป็นผู้รับการศึกษาครั้งนี้

ในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา รัฐบาลนี้ถือว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เป็นสถานศึกษาและวิจัย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการพัฒนาการศึกษาให้ประเทศไทยพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติหน้าที่หลักให้สมบูรณ์ คือ สอนค้นคว้า ขุดเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยการวิจัยเรียบเรียงคำรา ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และธำรงไว้ ถิ่นทอด พัฒนา มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ รัฐบาลนี้จะให้เสรีภาพในด้านดำเนินงานด้านวิชาการแก่สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่ขัดต่อนโยบาย โครงการและเอกลักษณ์ของการศึกษาของชาติ และรัฐจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้ที่มีสติปัญญา และจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งท้องถิ่นคัดเลือกตามความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น ให้เข้ารับการศึกษาเพื่อกลับไปทำงานพัฒนาท้องถิ่นด้วย

รัฐบาลนี้ถือว่า งานทางวิชาการ คือการเรียนการสอนการค้นคว้าวิจัยเป็นงานหลักที่มีคือนักศึกษาและอาจารย์ พึ่งดำเนินการด้วยความกระตือรือร้น เพื่อความรู้ ความสามารถที่จะได้รับใช้สังคมอย่างบริบูรณ์

ในด้านการศึกษาของประชาชนโดยทั่วไป รัฐบาลนี้จะให้เรียนรู้อะไรและใช้ภาษาไทย โดยให้สำนึกว่าภาษาไทยคือภาษาประจำชาติที่พลเมืองไทยทุกคนจะต้องใช้ให้ถูกต้องทัดเทียมกันและจะเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคตามกำลังความสามารถทางสติปัญญา

ในด้านการศึกษาพิเศษ สำหรับผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ และสังคม รัฐบาลนี้จะจัดสถานศึกษาให้เป็นพิเศษตามกำลังความสามารถทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของรัฐและท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ความสามารถที่พอจะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพตามสมควร เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม

(11) ในด้านการสาธารณสุข โดยที่มีสุขภาพอนามัยของประชาชนมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐบาลจึงจะให้การบริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ให้กระจายไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ปรับปรุงและขยายบริการด้านการรักษาพยาบาลให้เพียงพอโดยจัดสร้างโรงพยาบาลประจำอำเภอ และสถานอนามัยตำบลต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ได้ทั่วถึง กับจัดส่งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ เพื่อให้การรักษาพยาบาลและป้องกันโรคแก่ประชาชนในท้องที่ถิ่นห่างไกลและกันดาร ในการบริการด้านรักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ยากไร้ ทั้งในเมืองและชนบทโดยไม่คิดมูลค่า จัดตั้งโรงพยาบาลศูนย์ประจำภาคต่าง ๆ ให้มีแพทย์ผู้ชำนาญหลายสาขาประจำ เพื่อให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่เกินความสามารถของแพทย์ตามโรงพยาบาลทั่วไปของภาคนั้น ๆ

เสริมสร้างสมรรถภาพและเพิ่มจำนวนบุคลากรสาธารณสุขทั่วประเทศต่าง ๆ ให้พอเพียงกับความต้องการ ปรับปรุงวิธีและขยายการผลิต อบรมฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคลากร วางมาตรการการกระจายและใช้กำลังคนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ส่งเสริมงานด้านการวางแผนครอบครัว ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อลดอัตราเพิ่มของประชากรให้เป็นไปตามเป้าหมาย

นโยบายของรัฐบาลตามที่แถลงมานี้ เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยของเราจะดำรงคงอยู่ได้ด้วยความมั่นคงสถาพร หวังว่าสภานี้จะได้ให้ความสนับสนุนด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม คำแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จะไม่ประสบผลสำเร็จหากปราศจากกลไกต่าง ๆ ที่คนได้ยกเลิกไปทั้งหมด เพื่อให้เป็นฐานรองรับอำนาจอันชอบธรรมในการบริหารงานของคนไทยบรรลุสู่เป้าหมาย ดังนั้น ภายหลังจากที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ทำการเลือก เห็นด้วยบุคคลที่จะแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้วก็ได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 และต่อจากนั้นก็ได้มีการคัดเลือกบุคคล เพื่อให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ต้องการจะปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้นมิได้หมายความว่า คณะ

ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจะมีความจริงจังและจริงจังต่อการสรรค์สร้างควมมั่นคงในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะจากการพิจารณาคัด เลือกสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและฝ่ายทหารที่เข้าร่วมในสมาชิกรัฐสภาแล้วพบว่า สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินขาดพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยแต่แรกเริ่ม และถ้าจะพิจารณาจากข้อกำหนดในกฎหมายรัฐธรรมนูญ จำนวนสมาชิกในสภา ตัวบุคคลรวมตลอดถึงลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินแล้ว มีพฤติกรรมที่อาจตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่า การแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินส่วนใหญ่จะเป็นการแต่งตั้งกันอย่างมีลักษณะค่อนข้างจะสลับซับซ้อนและมีการจัดสรรผลประโยชน์ตามสัดส่วนของผู้มีอำนาจในรัฐบาลชุดนี้

วิเคราะห์นโยบายการปกครองของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

จากนโยบายการปกครองของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร พบว่า

1. เฝ้จการไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลพลเรือนหรือรัฐบาลทหาร ไม่มีอะไรแตกต่างกัน บางครั้งเผด็จการพลเรือนอาจจะน่ากลัวกว่าเผด็จการทางทหารเสียอีก
2. นโยบายสุดขอบ ไม่ว่าจะเป็นโยบายซ้ายหรือขวา เป็นนโยบายที่ไม่น่าพึงประสงค์ การมีนโยบายสุดขอบทำให้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและบ่อยครั้งนโยบายสุดขอบคือการหนีความ ไร้ความสามารถของตนเอง ด้วยการหาความปลอดภัยจากการยึดบางสิ่งบางอย่าง
3. การปลุกความรู้สึกชาตินิยมหรือการใช้ลัทธิชาตินิยมในการบริหารประเทศ ถ้าทำเกินกว่าเหตุก็ย่อมจะนำไปสู่ผลเสียได้
4. ความบริสุทธิ์ใจ ถึงแม้ผู้น่าจะเป็นคนใจซื่อมือสะอาด คุณสมบัติเช่นนี้ไม่เพียงพอที่จะคุ้มบังเหียนประเทศ จริ่งอยู่ประเทศต้องการผู้นำที่ใจซื่อมือสะอาด แต่ต้องมองโลกในแง่วิตรวิสัยและเล็งผลปฏิบัติ รวมทั้งชาญฉลาดในแง่ทุกนโยบายด้วย
5. คนไทยเป็นชาติที่มีลักษณะบางอย่างที่น่าภูมิใจ คือสามารถรวมตัวกันได้ เมื่อเกิดภาวะวิกฤติและจะไม่ถกกันต่อนโยบายสุดขอบไม่ว่าทางใด และมักตัดสินใจสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยเหตุผล การมีเหตุผลและอยู่ในทางสายกลางและทัศนคติที่อ้อมชอม นับว่าเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ก่อให้เกิดผลในทางบวกได้

จากการศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 3 ปีมานี้ จะเห็นว่า เหตุการณ์จลาจล เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ได้ให้บทเรียนแก่คนไทยว่า ระบบเผด็จการแม้จะมีความตั้งใจดีเพียงไร ก็จะถูกหลุมที่ตนเองขุดขึ้น เพราะมันไว้ในอำนาจหรือค่ายองสนับสนุนจากบุคคลที่แวดล้อมอยู่ ดังนั้น แม้ระบบเผด็จการจะได้ผลในระยะแรก ท้ายสุดก็ควรจะเปิดโอกาสให้กลุ่มพลังประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง การจะเน้นในแง่ให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ราบรื่นทุกขบ่ารุงสุข และการพัฒนาประเทศไทยในแง่เศรษฐกิจอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ เพราะมนุษย์ต้องการสิทธิ เสรีภาพและปัจจัยอื่น ๆ ในการดำรงชีพด้วย ดังนั้นการพัฒนาที่ขาดดุลย์ย่อมนำไปสู่ปัญหาในที่สุด โดยเฉพาะการขาดดุลยภาพในการพัฒนาการเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจ

ส่วนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สะท้อนให้เห็นว่า การใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต และขาดความเป็นระเบียบก็ย่อมนำไปสู่ปฏิกิริยาตอบโต้ ดังนั้น เหตุการณ์อันสลับสนระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 และ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จึงสะท้อนให้เห็นการขาดความพร้อมของสถาบันทางการเมืองในระบบเปิด ที่สามารถจะช่วยในการศึกษาและจัดระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งนักวิชาการตะวันตก คือ แซมมวลแอล ฮันคิงตัน¹⁶ ได้ตั้งทฤษฎีไว้ว่า "ถ้าระดับความเจริญทางการเมืองสูงก็มีความตื่นตัวสูง แต่ระดับการพัฒนาทางการเมืองคือการจัดตั้งสถาบันขึ้นมารองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองคำก็จะนำไปสู่การผูกרוןคือ ความวุ่นวายทางการเมือง" ดังที่ได้เป็นอยู่ในช่วง 3 ปี คือ พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2519 ที่ผ่านมา ที่สะท้อนสภาวะดังกล่าว

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ยังสะท้อนให้เห็นว่า สถาบันราชการยังคงมีความมั่นคงและกุมอำนาจทางการเมืองอย่างเต็มที่ และสถาบันประชาธิปไตยยังคงต้องพัฒนาตัวเองอีกนานกว่าจะสามารถยืนหยัดขึ้นมาเคียงคู่กับสถาบันราชการได้

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นว่า ถึงอย่างไรทหารก็ยังมืบทบาทสำคัญในการเมืองไทย ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่า การเมืองไทยในอนาคตยังคงมีทหารเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองไทย ไม่ว่าการเมืองไทยจะเป็นรูปแบบใด สภาวะที่ทหารซึ่งเป็นพลังการเมือง

¹⁶ สมจิตร์ บัญญาศักดิ์, "มองการเมืองจากนโยบาย : ศึกษาเฉพาะด้านการเมืองความมั่นคงภายใน เศรษฐกิจ การทหาร ส่วนวนภาษา," การเมืองไทยยุคใหม่ (กทม. : เจริญรัฐการพิมพ์, 2527), หน้า 239-240.

เดิมเข้ามาสู่ระบบการเมืองหัวง 6 ตุลาคม 2519 ท่ามกลางหลังใหม่ ๆ ทางสังคมซึ่งได้
แก่ชนชั้นกลางใหม่ ทำให้เกิดระบบทางการเมืองที่ทหารและประชาชนต้องหยกกันครั้งทาง
ในระบบการเมืองที่กล่าวมาแล้วคือการมีประชาธิปไตยแบบครึ่งใบ ระบบนี้คงจะอยู่ค่อไป
เรื่อย ๆ ในสังคมไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย